

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Proměny vnímání homosexuality
Transformations of homosexuality perception

Tereza Špášová

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Samek, M.A., Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Německý jazyk a základy společenských věd

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Proměny vnímání homosexuality potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 24. 4. 2020

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Tomáši Samkovi, M.A., Ph.D. za odborné vedení a cenné rady k práci. Dále bych chtěla poděkovat svým informátorům, díky kterým vznikla výzkumná sonda, a své rodině a přátelům za podporu a připomínky k práci.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na vnímání homosexuality ve společnosti a na jeho proměny v průběhu času. Porovnává postoje a hodnotové rámce lidí různých generací a také křesťanů a ateistů. Práce vychází z české i zahraniční literatury, týkající se problému postojů k sexuální orientaci, a je doplněna krátkou výzkumnou sondou.

KLÍČOVÁ SLOVA

homosexualita, sexuální orientace, společnost, vnímání

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on societal perception of homosexuality and its changes in the course of time. It presents a comparative perspective on various opinions of people from different generations as well as Christians and atheists. The thesis is based on Czech and international sources related to problems of attitudes towards sexual orientation. A brief research study is included in the text, too.

KEYWORDS

homosexuality, sexual orientation, society, perception

Obsah

Úvod.....	8
1 Metodologie	11
2 Základní informace	13
2.1 Sexuální orientace a identita.....	13
2.2 Homosexuální orientace.....	15
2.2.1 Příčiny homosexuality	16
2.2.2 Homosexualita u žen a u mužů.....	18
2.3 Bisexualita	19
3 Homofobie	22
4 Snahy o léčení homosexuality	24
5 Proměny postojů v čase v evropském kontextu.....	27
5.1 Antika.....	27
5.2 Středověk.....	30
5.3 Novověk	33
5.4 19. a 20. století.....	35
5.4.1 Druhá světová válka.....	37
5.4.2 Poválečná doba (druhá polovina 20. století)	38
5.5 Homosexualita v současnosti	41
5.5.1 Současné postoje k homosexualitě v České republice.....	41
5.5.2 Registrované partnerství a manželství	43
5.5.3 Adopce dětí homosexuálními páry	45
5.5.4 Pohled křesťanství v posledních letech.....	47
6 Proměny postojů v prostoru.....	49
Závěr	51

Seznam použitých informačních zdrojů	54
Zdroje analyzovaných materiálů.....	61
Seznam příloh	62

Úvod

Téma Proměny vnímání homosexuality jsem si zvolila z důvodu, že otázka homosexuality a jejího vnímání je dnes velmi aktuální, je součástí mnoha diskusí, ale také ostřejších výměn názorů. I v současné době, která se považuje za tolerantní vzhledem k dobám minulým, se konfrontují značně rozdílné postoje. Stále je tedy důležitá osvěta homosexuality, která vede společnost k většímu pochopení a toleranci. Mou bakalářskou prací bych proto ráda oslovila i širší veřejnost, která s danou problematikou nemusí být ani v dnešní době dostatečně obeznámena. Pomocí výzkumné sondy, jejíž části jsou zakomponovány do textu, může čtenář nahlédnout do mínění třech konkrétních osob různého věku, porovnat názory dvou ateistů s křesťansky založenou informatorkou.

Vnímání homosexuality se v evropském kontextu v průběhu dob výrazně měnilo. Od absolutní tolerance v době antiky se přešlo až k absolutnímu odmítání, přísnému trestání homosexuálního chování. Později se společnost vrátila k větší toleranci (Fanel 2000). Hlavním cílem mé bakalářské práce je zmapovat proměny vnímání homosexuality především v evropském kontextu a poukázat na fakt, že se v posledních letech mění k lepšímu. Lze však toto tvrzení zobecnit na všechny evropské státy? Je Evropa tolerantnější k homosexualitě než zbytek světa?

V České republice byl v roce 2006 přijat zákon o registrovaném partnerství pro gaye a lesby (Beňová 2007: 27), avšak v souvislosti s ním se u nás objevily kritické až nepřátelské postoje k homosexuálním ženám a mužům (Zvěřina 2003: 125), do jisté míry podobně jako se v současnosti objevují vzhledem k projednávání zákona upravujícího manželství pro všechny, který by znamenal výrazný posun v právech leseb a gayů. To se projevilo například v pořadu „Máte slovo s M. Jílkovou“.¹ Jak si tedy stojí Česká republika v otázce homosexuality v porovnání s jinými evropskými zeměmi?

¹ Zdroj: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/218411030520011/>

V současné době a současné české společnosti není coming out (přihlášení se k odlišné orientaci) tak těžký jako dříve, nicméně ochota k němu je zde stále kvůli strachu z nepochopení malá (Beňová 2007: 10). Spousta gayů a leseb se ještě i dnes setkává se zápornými reakcemi od svých rodinných příslušníků, přátel i jiných lidí. Jejich coming out a období před ním provází strach, že kvůli své orientaci ztratí své blízké. Přitom s menšinovou sexuální orientací se z nich nestávají jiní lidé, kteří zasluhují obezřetný přístup, naopak potřebují v takovém životním období velkou podporu, pochopení a důvěru ve své blízké. Období dospívání s sebou nese i za normálních okolností zmatek, natož v případech, kdy jde o dospívající s menšinovou sexuální orientací. Mladý člověk, který si začíná uvědomovat svou odlišnou orientaci, si někdy říká, že je s ním něco hodně špatně, že se nemůže přiznat kamarádům a rodině, a proto chce žít raději s tajemstvím. Žít s takovým zásadním životním problémem jako s tajemstvím však znamená žít v sebezapírání, na otázky svých blízkých odpovídat vyhýbavě nebo dokonce lživě. Pokud si člověk zvolí jako schůdné řešení tento přístup, svému okolí se značně odcizí.

Ve své bakalářské práci se budu nejprve věnovat základním informacím týkajícím se této problematiky a důležitým pro lepší orientaci v dalších částech práce. Vymežím problém sexuální orientace a sexuální identity. Následně uvedu informace o homosexuální orientaci. Definuji pojem homosexualita a vysvětlím, v čem tkví rozdíl mezi homosexuální orientací a homosexuálním chováním. Mimo jiné popíši znázornění sexuálního prožívání kontinuem, neboť sexuální orientace nebývá vždy stoprocentně vyhraněna, a definuji pojem coming out. Rozeberu také výzkumy a teorie příčin vzniku homosexuality a blíže se podívám na homosexualitu u žen a u mužů. V závěru kapitoly Základní informace se zaměřím na pojem bisexualita, jeho vznik a vývoj a na rozdílné názory na bisexuální orientaci. Ráda bych také přiblížila, jaké to mají bisexuálové z hlediska přijetí veřejností.

V následující kapitole specifikuji blíže problém homofobie, mimo jiné i její souvislosti s AIDS, a jako příklad uvedu výsledky výzkumu homofobie v českých školách. Dále rozeberu pokusy o vyléčení homosexuality, nejprve v historii a posléze i současné snahy, které se objevily v dílech určitých křesťanských autorů.

V další části bakalářské práce se budu zabývat historií homosexuality v evropském kontextu, od antiky až po současnost, a postoji současné české veřejnosti k homosexuálům v posledních letech. Také se zastavím u rozdílů mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím a okrajově rozeberu otázku adopce homosexuálními páry. Podívám se rovněž na křesťanská stanoviska k této problematice v poslední době, která často bývají záporná, nicméně ne pokaždé. Nakonec se také krátce věnuji proměnám postojů v mimoevropském prostoru.

1 Metodologie

Bakalářská práce je doplněna krátkou výzkumnou sondou, která je celá k dispozici v seznamu příloh a jejíž části jsou zakomponovány do textu. Během výzkumu jsem použila metodu kvalitativního rozhovoru, a to rozhovoru polostrukturovaného. Tento typ interview umožňuje tazateli větší volnost v kladení otázek, i přesto jsem však pokládala pouze mnou dopředu stanovené otázky a zároveň dodržela jejich pořadí. Také pro informátory platí volnost v odpovědích, která jim byla umožněna: každý mohl odpovědět tak, jak uznal za vhodné. Všechny rozhovory jsem přepsala doslovně a nepřeváděla jsem je do spisovné češtiny, aby byla zachována jejich autentičnost, jak to odpovídá požadavkům soudobé lingvistické antropologie.

Před uskutečněním rozhovorů jsem si připravila čtrnáct otázek a v jednom případě patnáct. Vedla jsem celkem tři rozhovory, přičemž každý informátor byl z jiné věkové kategorie (20, 41 a 65 let), což byl záměr. Nicméně z nich nelze v žádném případě vyvozovat, že takové názory platí pro všechny lidi dané generace; jen jsem se snažila o co možná největší pestrost věkovou, genderovou a zároveň i o pestrost náboženského vyznání: jelikož se práce v určité míře zabývá i postoji křesťanství a křesťanů k homosexualitě, jejich snahami o léčení homosexuality a podobně, záměrně jsem vybrala jednu informátorku, o které jsem věděla, že je věřící. U ostatních jsem informaci o jejich vyznání dopředu neznala, ale během rozhovoru mi sdělili, že jsou ateisté. Tito lidé vyjadřovali celkově tolerantnější postoje než věřící informátorka, nicméně z těchto tří rozhovorů nemůžeme vyvozovat žádné závěry kvantitativního typu, které by například tvrdily, že tytéž názory mají všichni ateisté a věřící. Rozhovory slouží pouze jako příklady názorů, které nelze zobecňovat.

Na začátku rozhovoru jsem všechny seznámila s účelem rozhovoru a s anonymitou jejich výpovědí. Posléze jsem se jich zeptala na věk, rodinný stav, povolání, vzdělání, víru a mimo jiné také na to, zda žijí ve městě či na venkově. Dva rozhovory byly vedeny na

veřejných místech, jeden u daného informátora doma, ale všechny rozhovory byly provedeny v klidném prostředí s dostatkem času.

2 Základní informace

Nejprve objasním terminologii, která někdy bývá nesprávně interpretována. Například pojem coming out může být pro některé lidi úplně neznámý. Pojem bisexualita může pro změnu splývat v pojem homosexualita. Takové zahrnutí je chybné a pro jedince, pro kterého je typická tato sexuální orientace, velmi nepříjemné, i co se týče neustálého vysvětlování blízkým. V této oblasti se používá určité množství cizích slov, která mohou být pro nezasvěcené nesrozumitelná.

2.1 Sexuální orientace a identita

Lidská sexualita je složitý pojem a názory na ní se v průběhu věků výrazně měnily. Dříve byla spojována především s reprodukcí, v dnešní době lidé více experimentují. Existují rozličné sexuální orientace a mnoho forem sexuálního chování (Giddens 2013: 534).

„Sexuální orientací rozumíme celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený stav výlučné nebo převažující erotické a citové preference osob daného pohlaví“ (Procházka 2010: 107).

Sexuální orientace je biologicky podmíněna, nicméně lze předpokládat, že ji může ovlivnit větší množství kauzalit, je třeba brát v potaz psychosociální aspekty (Procházka 2010: 108). Nejhojněji je v lidské populaci zastoupena heterosexuální orientace, která označuje náklonnost k lidem opačného pohlaví. Řecký výraz „hetero“ znamená „odlišné“ (Giddens 2013: 536). Sexuální identita je vytvářena biologickou podmíněností sexuální orientace, ale také sebepoznáním, zkušenostmi nebo kulturními a společenskými podmínkami (Procházka 2010: 107). Určuje, za koho se sám člověk považuje (Janošová 2000: 16). Zatímco sexuální orientace je brzy pevně stanovená, sexuální identita podle Goosse podléhá ve vysoké míře rozhodnutí jedince, který může být schopen změnit svou již rozvinutou sexuální identitu i vícekrát za život (Gooss 1995: 100).

Existuje více možností, jak se může jedinec identifikovat. V některých kulturách není sexuální chování důležité pro postavení jedince ve společnosti. Člověk má větší volnost výběru partnera či partnerky a nepocítuje potřebu se zařadit mezi heterosexuály či homosexuály. V euroamerické společnosti je naopak zvýšena tendence zařadit se do některé sexuální kategorie, což je nejspíš dáno také faktem, že se vzhled a vnější úprava mužů méně liší od ženského vzhledu. Lidé mohou být potom znejistěni v sexuální orientaci i v identifikaci s genderovou (rodovou) rolí (Janošová 2000: 16). Ačkoli Procházka rozlišuje sexuální identitu pouze na heterosexuální, homosexuální a bisexuální (Procházka 2010: 107), Judith Lorber jich rozlišuje mnohem více:

„Judith Lorber (1994) rozlišuje až deset různých sexuálních identit: heterosexuální žena, heterosexuální muž, lesbická žena, gay muž, bisexuální žena, bisexuální muž, transvestující žena (žena, která se pravidelně obléká jako muž), transvestující muž (muž, který se pravidelně obléká jako žena), transsexuální žena (muž, který se stane ženou), transsexuální muž (žena, která se stane mužem)“ (Giddens 2013: 535).

Jedince s menšinovou sexuální identitou nejlépe zastřešuje zkratka LGBT+, která zahrnuje lesby, gaye, bisexuály, trans osoby a „plus“ označuje další možné sexuální identity, které překračují předchozí čtyři skupiny (Procházka 2015: 123). Někdy se používají i zkratky: LGBTI, LGBTIQ nebo pouze LGBT. Písmeno I znamená intersexualitu, Q anglické slovo „queer“ (Klapeer 2016: 95). Intersexuálové jsou lidé, kteří disponují či disponovali po narození biologickými znaky obou pohlaví (Beňová 2007: 7). Slovo „queer“ mělo původně v angličtině negativní význam, znamenalo v překladu „podivný“ či „podezřelý“ a označovali se jím homosexuálové. Postupem času byl ale tento výraz přijat homosexuálními aktivisty, kteří ho zbavili negativní konotace. Poté začal být používán pro označení jakékoli identity odlišné od té většinové, heterosexuální, a lidé, kteří vybočovali ze zavedených kategorií, se začali s termínem „queer“ identifikovat (Fafejta 2016: 193).

2.2 Homosexuální orientace

Pojem homosexualita vyjadřuje sexuální přitažlivost k lidem, kteří jsou stejného pohlaví (Giddens 2013: 536). Než ho v roce 1869 zavedl maďarský lékař Karoly Benkert, používaly se pejorativní pojmy jako „sodomie“ nebo „pederastie“ (Zvěřina 2003: 120). Předtím homosexualita existovala pouze ve smyslu vztahů mezi osobami stejného pohlaví, ale neexistoval tento pojem jakožto označení člověka, ať už ženy nebo muže, jejichž sociální kategorie a identita by se nazývaly homosexuální (Weeks 1991: 10). Zásadou Magnuse Hirschfelda a Richarda von Krafft-Ebinga byl následně tento termín zpopularizován (Zvěřina 2003: 120).

Orientace na osoby stejného pohlaví se objevuje ve všech kulturách, ale názory na ni jsou rozličné. Každá společnost vnímá homosexualitu jinak. V určitých nezápadních zemích se stejnopohlavní vztahy tolerují nebo dokonce podporují. V jiných společnostech tomu tak není. V západní kultuře převládá mínění, že sexuální orientace je spíše soukromou záležitostí. Pojem gay se užívá k označení homosexuálního muže, pojem lesba zase k označení homosexuální ženy (Giddens 2013: 536).

Veřejnost často zaměňuje pojmy homosexualita a homosexuální chování. Ačkoli tyto pojmy většinou přirozeně souvisí, nemají stejné významy (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 20). Homosexuální chování nemusí být motivováno odlišnou orientací, což platí například o náhražkovém sexuálním chování vězňů nebo o homosexuální prostituci. Také platí, že ne každý homosexuální jedinec se chová homosexuálně (Zvěřina 2003: 120).

Kinsey a jeho spolupracovníci zastávali názor, že by člověk neměl být popisován jako „heterosexuál“ nebo „homosexuál“. Sexuální prožívání podle nich může být popsáno kontinuem. Kinseyho studie dokazovala, že velká skupina pozorovaných lidí byla výhradně heterosexuální, zatímco jen malá skupina výhradně homosexuální. Další velkou skupinou potom byli lidé, jejichž orientace byla různorodá. Někteří byli například převážně heterosexuální s malými homosexuálními odchylkami, jiní stejně heterosexuální jako

homosexuální (Friedman 1993: 5-6). Mnoho lidí, kteří se považují za heterosexuální, mělo nějakou homosexuální zkušenost, buď formou zážitku, nebo formou představ. I homosexuální jedinci měli nějaké heterosexuální zkušenosti (Friedman 1993: 9). Také podle Brzka s Pondělíčkovou-Mašlovou nebývá orientace vždy stoprocentně vyhraněna, vyjadřují sexuální chování rovněž kontinuem. Heterosexuálem je člověk, který inklinuje (výlučně nebo převážně) k opačnému pohlaví, homosexuálem je osoba, která inklinuje naopak ke stejnému pohlaví, a bisexuálem je ten, kterého přitahují obě pohlaví přibližně stejně (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 19-20).

Obr. č. 1: Heterosexuálně homosexuální kontinuum (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 20).

V životě homosexuálního jedince je důležitým životním mezníkem coming out neboli přihlášení se k odlišné orientaci. Lze jej rozlišit na vnitřní coming out (vnitřní přiznání si dané odlišnosti) a vnější (sdělení svému okolí), přičemž pro společenský obraz homosexuálních jedinců je zásadní ten vnější. Od té doby se veřejně prezentují jako lesby nebo gayové (Beňová 2007: 10).

2.2.1 Příčiny homosexuality

V minulosti proběhlo mnoho výzkumů příčin homosexuální orientace. Například americký badatel Kallman se věnoval dědičným vlivům (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 27). Jeho výzkumy z roku 1953, které prošetřily čtyřicet párů jednovaječných dvojčat, přičemž se všechny prokazovaly jako homosexuální, byly ale následně zpochybněny. Ukázalo se,

že jednovaječná dvojčata vykazují rozdílné orientace (Friedman 1993: 31). Platí ale, že je u nich více pravděpodobné (40 % až 60 %), že budou obě homosexuální, než u dvojvaječných. Existuje tedy určitá genetická podmíněnost, nicméně ne jednoznačná (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 27).

Mnoho studií podávalo důkazy o tom, že určité interakce v rodině mohou vést k homosexualitě, avšak jiné studie tuto tezi nepotvrzovaly. Badatel Bieber a jeho kolektiv v roce 1962 kupříkladu přišel na charakteristickou formu vztahu mezi matkou a synem, která byla častější u homosexuálních mužů než u heterosexuálních. Matky homosexuálních mužů měly se svými syny úzké vztahy, kontrolovaly je přespříliš a omezovaly je v jejich samostatném vývoji. Vztah mezi otcem a synem byl také u homosexuálních jedinců popisován negativněji. Takové vztahy se však vyskytovaly v určité míře i u heterosexuálních mužů a tyto podobnosti nelze přehlédnout (Friedman 1993: 60-61).

Od 70. let se začal zkoumat ještě jiný faktor vzniku homosexuality, a sice vliv neuroendokrinní (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 27). Německý endokrinolog Dörner předpokládal, že k homosexualitě u mužů vede deficit mužských hormonů, androgenů, v krátkém úseku prenatálního období (Kaňka 2000: 6). U žen by mohl vést k homosexualitě naopak přebytek androgenu. Nicméně neuroendokrinní vliv na vznik homosexuality se projevil pouze u malé skupiny. S hypotézou o neuroendokrinních vlivech souvisí hypotéza o ovlivnění orientace v prenatálním období stresem matky. Dörner upozoroval, že velká část mužů narozených za války nebo po válce byla homosexuální, mohla zde ale kromě působení stresu v prenatálním období hrát roli také například absence otce a jiné okolnosti poválečné doby (Friedman 1993: 16, 25).

Podle Giddense se v současnosti většina sociologů a sexuologů domnívá, že sexuální orientace jakéhokoli typu je způsobena kombinací sociálních a biologických faktorů (Giddens 2013: 536). V diskusích o příčinách vzniku homosexuality jsou ale podle Zvěřiny v poslední době aktivní především zastánci kulturně sociálních a psychologických

konceptů, kteří kritizují koncepce zaměřující se na biologické aspekty. Pro biologické dispozice hovoří selhání pokusů o odnaučení homosexuality, neexistence důkazů o naučení homosexuality a také výzkumy dvojčat. Z psychosociálních vlivů na vznik homosexuální orientace se klade důraz na výchozí rodinu jedince, avšak poměry v rodině u homosexuálních jedinců jsou dobré i špatné, stejně jako u heterosexuálních (Zvěřina 2003: 121-122). Obecně platí, že lidé, kteří vnímají homosexualitu jako biologicky podmíněný, nezaviněný a nezměnitelný jev, mívají k lesbám a gayům tolerantnější postoje. Biologickou podmíněnost naopak spíše odmítají lidé, kteří zastávají změnitelnost homosexuální orientace (Kaňka 2000: 5).

2.2.2 Homosexualita u žen a u mužů

„Homosexuální orientace se vyskytuje u mužů i u žen. U mužů je pravděpodobně podstatně častější. Výskyt homosexuální orientace v ženské populaci bývá odhadován na 1 %, v populaci mužské na minimálně 2 %“ (Zvěřina 2003: 120).

Podle Janošové ale uvádí většina průzkumů četnost homosexuality u žen 1 % a více a u mužů dokonce 4 % až 10 %. I přesto však nelze s jistotou tvrdit, že je homosexualita u mužů častější, poněvadž záleží i na dalších sexuálních a společenských faktorech (Janošová 2000: 13-14). Ženská homosexualita je ve společnosti méně nápadná, méně diskutovaná než mužská a veřejnost jí připisuje menší význam. Tato teze platila i v minulosti, což dokazuje fakt, že v evropské společnosti nikdy nebyla lesbická láska právně stíhána. Společnost na ni pohlíží obecně lépe než na mužskou variantu (Janošová 2000: 59-60).

„Myslím, že se celkově lidi víc pohoršují nad chlapama. Líp se vnímá homosexualita u žen i proto, že si lidi myslí, že dvě ženy můžou líp vychovat děti, že to chlapi tak nedovedou. Mně to přijde teda oboje stejný“ (Terénní deník, rozhovor č. 1, 12. 8. 2018).

Gayové mají podle Zvěřiny velké sklony k sexuální promiskuitě. Muži jsou obecně biologicky disponováni k vyšší sexuální aktivitě, ale hlavním faktorem promiskuity gayů je komplikovaná realizace stabilního homosexuálního partnerství ve společnosti. Riskantní sexuální praktiky a vysoký počet partnerů způsobují šíření pohlavních nemocí (syfilidy, kapavky nebo AIDS), které jsou u homosexuálních mužů častější než u heterosexuálních. Minorita gayů má mimo jiné větší soudržnost než lesbická minorita. Jelikož mužské homosexuální páry zpravidla nemívají možnost pečovat o děti, o to více se angažují v kulturním životě. Mnoho z nich má profese herce, tanečníka atd. Homosexuální ženy jsou podle Zvěřiny méně promiskuitní, vytváří stabilní dvojice a někdy společně vychovávají dítě jedné z nich (Zvěřina 2003: 124). Podle Giddense ale i v lesbických vztazích nechybějí krátkodobé kontakty, stejně tak jako mezi gayi dlouhodobé vztahy (Giddens 2012: 154).

U zženštilých gayů a mužnějších leseb může docházet k chybným záměnám s transsexuály. Takoví gayové se sice chovají jako ženy, starají se o domácnost, zajímá je móda a podobné věci, nicméně nemají odpor ke svému pohlavnímu orgánu jako transsexuálové. Totéž platí pro maskulinní homosexuální ženy, pro které jsou typické spíše mužské zájmy. Vedle feminní mužské a maskulinní ženské homosexuality existuje také maskulinní mužská homosexualita, kdy se gayové chovají a cítí přiměřeně mužsky, a feminní ženská homosexualita, kdy se lesby chovají a cítí přiměřeně žensky (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 32-33).

2.3 Bisexualita

Autoři Brzek a Pondělíčková-Mašlová definují bisexualitu jako přibližně stejnou sexuální přitažlivost k oběma pohlavím (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 19) a podobně tento problém vidí i Zvěřina. Podle něj je tímto pojmem označován stav, kdy člověk nedokáže přesně říct, které pohlaví eroticky upřednostňuje, a skutečně bisexuálních jedinců je velmi malé množství. Když se v praxi hovoří o bisexualitě, tak především ve smyslu bisexuálního chování, což se obecně týká jedinců, kteří uskutečnili sexuální styky s oběma

pohlavími (Zvěřina 2003: 121). Bisexualita ale není jednoduchým problémem, existují na ni názory, které se značně rozcházejí. Někteří autoři ji považují za vzácnou, jiní její existenci zcela zpochybňují (Procházka 2010: 107).

S tématem bisexuality souvisí legendy o androgynním (oboupohlavním) původu člověka. Nejstarší legendy pocházejí z oblasti Blízkého východu a pravděpodobně také z Číny, nicméně až řecká legenda o Hermafroditovi, napůl mužskému a napůl ženskému stvoření, učinila tuto ideu nesmrtelnou. Později pojem „hermafrodit“ převzala věda. V psychologii našlo své místo spojení „psychický hermafroditismus“, které později vystřídal termín bisexualita (Wolff 1981: 11), poprvé použitý Charlesem Darwinem jakožto označení oboupohlavních rostlin a živočichů (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 14).

Jelikož bisexuálové nemají vlastní historii jako samostatná skupina a subkultura, byla jejich existence snadno zamítána (Altendorf 1993: 10). Až Magnus Hirschfeld doložil svým bádáním z přelomu 19. a 20. století existenci bisexuální orientace jako samostatné formy sexuality vedle heterosexuality a homosexuality. Světová zdravotnická organizace ale zavedla bisexualitu jako samostatnou kategorii teprve v roce 1991 při revizi Mezinárodní klasifikace nemocí (Gooss 1995: 32, 80).

Zásadní poznatky v této oblasti sepsal psychopatolog Sigmund Freud. Tvrdil, že všichni lidé od početí mají v sobě ženské i mužské vlohy. Sexualita opačného pohlaví je v průběhu života z většiny potlačena, může se ale později během určitého vzrušení objevit. Jiný názor na bisexualitu měl psycholog John Money, který tvrdil, že u některých se během prenatálního vývoje vytváří přitažlivost k oběma pohlavím, u některých ale pouze k jednomu. Ale i pro bisexuály podle Brzka a Pondělíčkové-Mašlové zpravidla platí, že se u nich střídají monosexuální fáze - v jednom období žijí například s partnerem opačného pohlaví a v jiném potom s partnerem pohlaví stejného (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 14-15).

Podle výzkumu Masterse a Johnsonové bisexuálové nemají předpoklady k vytváření dlouhodobých hlubokých vztahů a většina z nich hojně střídá partnery, což jim velmi znesnadňuje život ve společnosti (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 15-16). Bisexuálové navíc neexistují jako reprezentativní skupina, jak tomu je například u homosexuálů. Bývají tak označováni jedinci, kteří sami sebe neřadí mezi heterosexuály ani homosexuály. Bisexuálové jsou vnímáni společností buď jako zmatení heterosexuální jedinci, nebo jako homosexuální jedinci v procesu coming outu, nikoli jako samostatná skupina s vlastní identitou (Altendorf 1993: 10-11). V současné době se bisexuálové snaží o to, aby na ně bylo pohlíženo jako na svébytnou skupinu. Rozhodující v této otázce by měl být fakt, že existuje mnoho lidí, kteří se jako bisexuálové identifikují (Beňová 2007: 11-12). Rozvoj bisexuální identity závisí na tom, jak daná společnost na bisexualitu pohlíží, například jaké postavení ve společnosti je jí přiděleno a kterým sociálním kontrolám a omezením jsou lidé odlišní od sexuální normality vystaveni (Gooss 1995: 100).

„Řekl bych, že bisexualita existuje. Jsou lidi, kterým je jedno, s jakým pohlavím jdou. Nejdůležitější je pro ně ukojení touhy a už je jedno, jestli s ženou nebo s mužem“
(Terénní deník, rozhovor č. 3, 6. 10. 2018).

3 Homofobie

Pojem homofobie označuje nenávisť ke gayům a lesbám, k jejich chování i životnímu stylu. Tento termín se začal používat koncem 60. let 20. století. Projevy homofobie zahrnují jak nenávistné jednání a ubližování, tak i slovní urážky daných jedinců. Ve Velké Británii se v hanlivém významu užívají výrazy jako „fag“ (teplouš), „pansy“ (lesba, buzna) nebo dříve také výraz „queer“ (Giddens 2013: 539). Základem homofobie je přitom převážně strach z neobvyklého a neznámého (Zvěřina 2003: 125).

Za zdroj homofobie se považují Pavlovy apoštolské listy a Starý zákon, jelikož ji následující staletí velmi podněcovaly. Nicméně homofobní chování má ještě o něco hlubší kořeny. Bylo především spojováno se strachem z pohanství a jeho spojení se světem barbarů. Lidé se obávali, že by pohanství mohlo zničit tehdejší civilizaci, a tyto obavy posléze vyjádřili spojením sodomského prohřešku s kacířstvím. Do křesťanství byl tímto vnesen strach, což vedlo k zavedení krutých pravidel (Spencer 1999: 258-259).

Homofobie mimo jiné souvisí s virem HIV, který byl spojován především s homosexuály (Giddens 2013: 540). V Americe a Velké Británii se zvýšila vlna negativních postojů k homosexualitě na počátku 80. let, kdy se vir objevil, a podle tehdejších studií měli heterosexuální muži daleko více předsudků vůči homosexualitě než heterosexuální ženy (Lim 2002: 3). Homosexuálům bylo připisováno deviantní chování, které ohrožuje morální fungování společnosti a je třeba ho minimalizovat. I když se v době šíření AIDS společnost snažila o marginalizaci daných jedinců, později se do určité míry homosexualita normalizovala (Giddens 2013: 540).

Míra homofobie ve společnosti je vždy spjata s mírou politického radikalismu. Čím menší míra homofobie se v dané zemi vyskytuje, tím se jedná o liberálnější společnost. Bohužel ale i v nejliberálnějších společnostech existují určité konfliktní postoje vůči homosexualitě (Zvěřina 2003: 123). I když je v současné době v západní kultuře přijímána podstatně lépe než v dobách minulých, dochází stále k násilným útokům či dokonce

k vraždám leseb a gayů (Giddens 2013: 539). Obecně lze říci, že lidé, kteří chovají odmítavé postoje k homosexualitě, jsou častěji muži, věřící lidé, kteří považují homosexuální chování za hřích, osoby ve vyšším věku, lidé, kteří se sami označují za politicky konzervativní a ti, kteří nemají žádného gaye či lesbu ve svém okolí (Fiedler 2004: 76).

Podle výzkumu homofobie, který proběhl od března do konce prosince roku 2015 a zpovídal žáky českých škol, se tři čtvrtiny žáků stavěly k homosexuálům a bisexuálům pozitivně a jen asi 5% žáků negativně. Nicméně 96% dotázaných se setkala se situací, kdy byly homosexuálně orientované osoby terčem posměchu nebo napadeny ve školním kolektivu. Za takovými projevy nesnášenlivosti často stojí neinformovanost. Téma LGBT+ a homofobie není ve školách probíráno stejně jako témata týkající se drog nebo alkoholu. Nejprve se ale musí učitelé dobře seznámit s danou problematikou, poněvadž žáci často přejímají postoje od autority, ke které vzhlížejí. Během tohoto výzkumu vyšlo totiž najevo, že někteří učitelé vystupují na školách negativně proti homosexualitě:

„Z 1314 mladých respondentů se jich stovka setkala s tím, že učitelé jinak sexuálně orientované studenty zesměšňují a útočí na ně. Dokonce dětem vysvětlují, že homosexualita je nemoc“.²

² Zdroj: <https://www.novinky.cz/domaci/394384-homosexualita-je-nemoc-i-to-rikaji-studentum-nekteri-ucitele.html>

4 Snahy o léčení homosexuality

Homosexuální orientace byla považována do roku 1700 za morální a teologický nedostatek, hřích proti Bohu, posléze za společenský přečin, který stát právně stíhal. V průběhu 19. století se pohled na ni změnil. Lékaři začali hledat její příčinu, neboť ji považovali za sexuální dysfunkci (Spencer 1999: 186). Objevily se snahy o její vyléčení, například lékař John Quackenbos se ji roku 1899 snažil vyléčit pomocí hypnózy. Podle něj ale úspěch záležel na pacientovi, který se musel chtít vyléčit. Jiní lékaři zastávali názor, že lze homosexualitu léčit pomocí kastrace. Dokonce ještě v roce 1993 se objevil případ kastrace za účelem zbavení nesprávných tužeb, které se po vykonání kastrace nekonalo (Spencer 1999: 188-190).

Během druhé světové války se lékaři chopili příležitosti zkoušet na homosexuálech experimentální léčbu. Jednou z „nejnadějnějších“ metod pro tehdejší lékaře byla elektrická šoková léčba. Také lobotomie patřila k hojně užívaným léčebným metodám, ačkoli již jeden z prvních pacientů utrpěl neblahé následky a posléze byl označen za dementního. V Československu byla doktorem Freundem a Srncem praktikována averzivní terapie (Spencer 1999: 227-228), kdy lékaři pacientům vyvolávali při homosexuálních scénách zvracení, popřípadě jim také pouštěli do těl proud, a poté jim byly předkládány scény heterosexuální (Janošová 2000: 31). Mnohým „vyléčeným“ se ale po několika měsících homosexuální tendence vrátily (Spencer 1999: 228).

V 60. a 70. letech se objevila další metoda léčení, a sice pomocí drogy LSD. Ta vyvolávala fantazie, ve kterých měl jedinec odbourat nepříjemné pocity z dětství, které údajně zapříčinily odlišnou orientaci. Léčba se přestala praktikovat po zjištění škodlivosti drogy (Janošová 2000: 31). Lékaři se také pokoušeli o léčbu homosexuality pomocí dodání hormonů, které daným jedincům chyběly (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 60). U gayů měly mužské hormony odstranit projevy zženštilosti, došlo ale naopak ke zvýšení sexuální vzrušivosti při sexuálním poměru s mužem (Fafejta 2004: 92). Někteří homosexuální jedinci se pokoušeli a pokoušejí soustředit pomocí psychoanalytické metody

na heterosexuální složku v jejich sexualitě (Janošová 2000: 32). Nicméně i psychoanalytická terapie může mít za následek poruchy v emocionální i sociální rovině, jako jsou například deprese (Gooss 1995: 82).

O tom, že i v současné době existují tendence homosexualitu léčit, svědčí knihy některých křesťanských autorů. Katolický psycholog Gerard J. M. van den Aardweg, autor knihy „Terapie homosexuality. Rádce pro postižené a poradce“, se domnívá, že s určitým sebezapřením, dobrou vůlí a s použitím různých psychologických a křesťanských konceptů a metod se homosexuál může změnit v heterosexuála a posléze žít mnohem šťastnější život. Homosexualita je zde stavěna na stejnou úroveň jako fobie nebo neurózy (van den Aardweg 2003: 7-9). Britský představitel evangelikálního hnutí a autor knihy „Homosexuální partnerství“, John Stott, tvrdí, že každý křesťan ví, že homosexualita je „úchylkou od Boží normy“, a zastává také názor, že ji lze léčit. Přitom ale existují svědectví homosexuálních křesťanů o tom, že díky Kristovi našli novou identitu a smysl života, nicméně od své homosexuální orientace osvobození nebyli (Stott 2000: 50-51). Dále například v knize „Homosexualität: Irrweg oder Alternative?“ (česky: Homosexualita: scestí nebo alternativa?) z roku 2003 autoři uvádí názory různých psychologů a psychiatrů, kteří tvrdí, že hodně motivovaní homosexuálové se mohou stát heterosexuály, přičemž velkou roli při terapii hraje náboženská motivace (Jaeger, Pletsch 2003: 118-120). Podobný názor uvedla věřící informátorka:

„Ano, věřím, že je homosexualita léčitelná, nemyslím ale skrze psychologa nebo tak. Vím o případu, kdy byl kluk gay, uvěřil potom v Boha a změnil se, byl potom na ženy. Bůh mění srdce, a čím víc je člověk s Bohem, tím mu chce být podobnější, takže dokonalejší. Ten gay to pak prostě už nechtěl dělat, změnil se k obrazu božímu“ (Terénní deník, rozhovor č. 2, 23. 8. 2018).

Americká psychiatrická asociace ale odstranila homosexualitu ze seznamu duševních poruch již v roce 1973, Světová zdravotnická organizace tak učinila roku 1991 při revizi Mezinárodní klasifikace nemocí (Gooss 1995: 80). Americká psychiatrická asociace také

vydala v roce 2000 dokument, v němž homosexualitu nepovažuje za stav, který vyžaduje léčbu, a nedoporučuje její léčení jako vědeckou metodu. Neexistují totiž studie, které by dostatečně prokazovaly účinnost takových metod (Procházka 2010: 116). V současnosti se sexuologové převážně snaží, aby pacient přijal svou odlišnou orientaci jako skutečnost a naučil se s ní žít (Janošová 2000: 32).

„Určitě ne, není to nemoc, to už se snad dneska všeobecně ví. Nejde to vyléčit. Možná někteří ze starší generace si to ještě myslí, ale spíš bych řekl, že jen výjimky, které to nechtějí pochopit“ (Terénní deník, rozhovor č. 3, 6. 10. 2018).

5 Proměny postojů v čase v evropském kontextu

5.1 Antika

Na začátek je třeba uvést, že ačkoli existuje množství pramenů, které informují o homosexuálním chování ve starověku, nelze ho považovat za následek homosexuální orientace, která je celoživotní součástí sexuální identity člověka (Janošová 2000: 35).

V kontextu evropských dějin je na období rozkvětu starověkého Řecka nahlíženo jako na zlatý věk homosexuality. Rozkvět homosexuality se zde objevil při zrodu nového ideálu lidské krásy, pro který byl typický méně vyvinutý dimorfismus, a tudíž se někdy dalo těžko poznat, zda jde o sochu ženy či muže (Janošová 2000: 41-42). Sexuální vztahy mezi muži nebyly jen tolerovány, nýbrž i oslavovány jakožto nezbytný doplněk k heterosexuálnímu pohlavnímu styku (Mondimore 1996: 9). Stejnou tezi potvrzuje i Janošová, která uvažuje v evropském kontextu:

„Byl to jediný okamžik v historii, kdy byla homosexualita po určitou dobu a v určitých kruzích společnosti právoplatným ekvivalentem heterosexuality. Sexuální život mužů této doby byl zcela odlišný od sexuality jiných období lidských dějin“ (Janošová 2000: 41).

Řecký státník Solón vydal dokonce zákon, který zakazoval otrokům milovat chlapce, neboť lásku k chlapcům považoval za vznešený zvyk. Měli jej provozovat jen lidé, kteří jsou toho hodni (Fanel 2000: 51). Homosexuální aktivity byly později připisovány i řeckým bohům a byly v mýtech popisovány jako samozřejmost (Fanel 2000: 44-45). Ale i když byla v Řecku náklonnost ke stejnému pohlaví běžná, někde se podle Fanela lišilo veřejné přijetí homosexuálních zvyků. V některých obcích je uznávali a ve velkém praktikovali, jinde kladli důraz především na duševní vztah, odmítali tělesný styk bez citů (Fanel 2000: 53). Řecká společnost obecně neschvalovala výhradní zájem muže o homosexuální vztahy. Mnozí řečtí občané žili bisexuálním životem, byli ženatí, zamilovaní do mladého chlapce a zároveň navštěvovali kurtizány. Společenskou normou byla tedy

bisexualita (Spencer 1999: 32-33), starověké Řeky nelze považovat za homosexuály v moderním slova smyslu (Mondimore 1996: 6). Profesor Jan Burian, historik zabývající se starověkem, tvrdil, že někdy také bývaly odsuzovány okolnosti, za kterých se intimní vztah stal, například pokud se jednalo o prodejnou lásku (Fanel 2000: 79).

I v antice měly homosexuální styky určitá pravidla. Zásadní rozdíl tkvěl v aktivitě a pasivitě během sexuálního aktu neboli v nadřazenosti a podřazenosti milenců. Obecně bylo schvalováno dominantní postavení při aktu (Foucault 2003: 285). Pokud sloužil chlapec pouze k uspokojení slasti druhého, nadřazeného, nebylo na něj podle Foucaulta pohlíženo jako na řádného občana, který by mohl později zastávat nějakou veřejnou funkci. Muž, který miloval jiného muže či chlapce, ale neidentifikoval se s předmětem slasti, vládnout mohl (Foucault 2003: 288, 291).

Pro Řecko je také v souvislosti s homosexualitou typický pojem pederastie neboli zaujetí starších mužů nezletilými chlapci (Fanel 2000: 56). Tento pojem byl používán pro instituci homosexuální pedagogiky ve starověkých Athénách. Řekové se domnívali, že mezi učitelem a žákem musí existovat pevný svazek, pro který je typická vzájemná láska a erotika. Žák poté učitele obdivuje a dobrovolně se mu podřizuje. Učitel má naopak skutečný zájem předat svému žákovi co nejvíce ze svého vědění. Pederastie sledovala dva cíle – výchovu a zasvěcení chlapce, který se měl posléze stát mužem (Fafejta 2004: 84). V takových sexuálních partnerstvích měl starší (aktivní) muž požitek ze sexuálního aktu, zatímco u mladšího (pasivního) se to neočekávalo (Mondimore 1996: 8).

Některé významné osobnosti starověkého Řecka jsou známé pro své homoerotické cítění, například filosofové Sókratés a Platón. Objevovaly se u nich důvěrné styky s jejich žáky (Fanel 2000: 81). Platón se věnuje homosexualitě například ve svém díle *Hostina*, a sice v pojetí „platonické lásky“. Klade důraz na souznění duší dvou mužů a lásku, která se stará o tělesné blaho, považuje za nízkou (Janošová 2000: 42-43). V této době se nespojovala homosexualita u mužů s menší mužností nebo jemností, jako tomu bylo

v pozdějších dobách i v současnosti. Všichni muži byli vychováni k vojenské službě a Platón tvrdil, že nejlepší armáda by se měla skládat právě z mužů, kteří se milují. Díky tomu se mohli inspirovat k obětavým činům (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 106).

Podle Mondimora nelze s jistotou tvrdit, jaké byly postoje Řeků k homosexuálnímu chování žen, poněvadž neexistuje mnoho pramenů. Nicméně na ostrově Lesbos dle pramenů o životě a práci básnířky Sapphó mohly ženy vyjadřovat homosexuální cítění bez odsouzení společností (Mondimore 1996: 10-11). Sapphó byla jedinou známou lesbickou osobností Řecka. Žila v 6. století př. n. l., tedy v době, kdy se v Řecku začínala vyskytovat homosexualita u mužů. Na ostrově Lesbos založila dívčí estétskou školu Múseion (neboli dům múz), kde byla ženská homosexualita údajně velmi rozšířena. Ačkoli o ženské homosexualitě existuje málo záznamů, Janošová tvrdí, že na ni bylo všeobecně pohlíženo s opovržením (Janošová 2000: 43).

V Římské říši byl v roce 226 př. n. l. přijat Scatiniův zákon a homosexuální styk s chlapcem, který byl svobodný občan, začal být trestán pokutou (Spencer 1999: 46). I přesto byly homosexuální praktiky nadále populární (i společností akceptovány), nicméně dospělými muži, kteří byli během sexuálního aktu pasivní, se opovrhovalo. Také lesbická láska Římány pohoršovala, protože jim jakožto mužům brala právo dávat rozkoš. Považovali to za pokus žen o přisvojení si výsad muže (Spencer 1999: 48). Okolo počátku našeho letopočtu došlo v římském císařství k proměně vztahů mezi homosexuály, začalo se objevovat surové požitkářství, přičemž hlavní byly tělesné styky, nikoli city. Nejznámějšími císaři, pro které bylo takové chování typické, byli například Caligula a Nero, který dokonce uspořádal veřejný slavnostní sňatek s jedním ze svých oblíbenců, s Pýthagorem (Fanel 2000: 81-83). Římští císaři byli také spojováni s prostitucí, někteří byli známí svými harémy plnými mladíčků. Mimoto měli panovníci k dispozici manželky či konkubíny, tudíž i římský svět byl hlavně bisexuální. Jejich homosexuální chování nemůže být považováno za náhražkové sexuální chování, jelikož měli k dispozici velké množství žen (Fanel 2000: 87). Na výhradní homosexuální založení bylo pohlíženo jako na znak nedostatečné mužnosti (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 106).

Do roku 313 n. l., kdy se stal císař Konstantin křesťanem, neplatila žádná všeobecná doktrína v sexuálních záležitostech. Společnost homosexuální styky akceptovala, jen někteří ji odsuzovali (Spencer 1999: 57-58). Posléze ale začala dlouhá éra odmítavých postojů k homosexualitě. Bylo to způsobeno židovsko-křesťanskou tradicí, která začala v evropském prostoru převládat. Tolerantní postoje se vyskytovaly zřídka. Jedním z církevních učitelů, kteří zastávali poměrně příznivá stanoviska vůči homoerotickému prožívání, byl Jan Zlatoústý. Odsuzoval pouze ty, pro které byla při homosexuálních známostech důležitá jen tělesná rozkoš, nikoli citový vztah (Janošová 2000: 43-44).

5.2 Středověk

Středověký svět sice přebíral z antiky mnohé, ale pozitivní přístup k homosexualitě k tomu nepatřil (Fanel 2000: 92). Starověcí Řekové nepotřebovali pro homosexuální chování přesný pojem, kdežto ve středověku, když toto chování bylo definováno jako hřích a zločin, pro něj musel být vynalezen zastřešující termín. Odsuzování homosexuality přišlo společně se změnou morálního myšlení o sexualitě, která přišla několik staletí po narození Krista. Tato změna byla způsobena znovuobjevením stoických spisů, které proklamovaly lhostejnost ke všem vášním, včetně vášní sexuálních, přijímaly pouze sexuální aktivity za účelem zrození nového života a ostatní považovaly za hříšné. Tyto spisy ovlivnily některé středověké teology. Postupně začaly být homosexuální aktivity zahrnovány pod pojem „sodomie“, který vzešel z názvu města Sodoma, které bylo pro svou hříšnost podle Starého zákona Bohem zničeno (Mondimore 1996: 22).

Příčina nárůstu netolerance homosexuality se obvykle vidí ve vzestupu křesťanství, přičemž ale rané křesťanství nemělo jasný názor na homosexualitu (Spencer 1999: 55). Samotný text Bible nedává podklady pro odsuzování homosexuality, ty poskytují až její pozdější výklady. Negativní postoje k homosexuálům se podle Fanela zpočátku nevyskytovaly dokonce ani u křesťanských autorit. V jejich spisech lze mimo jiné najít

skutečnosti o životech raných křesťanů, kterých často byly součástí i homosexuální aktivity (Fanel 2000: 95). Pokud církevní autority měly zpočátku proti něčemu námitky, pak se jednalo především o rozkošnictví (pouze fyzický akt) nebo prostituci, které ale odmítaly, i když šlo o heterosexuální způsob naplnění. Negativní postoje společnosti byly způsobeny právě spojováním homosexuálních aktivit s tělesným požitkářstvím či prostitucí, v čemž někteří lidé viděli souvislost s obtěžováním dětí a krvesmilstvem (Fanel 2000: 97-98).

Zákony proti homosexuálům začala původně vydávat světská moc bez účasti církve a podle profesora historie Johna Boswella to platilo až do 13. století. Homosexuální styk byl nejprve zařazen byzantským císařem Justiniánem, který tuto úpravu zveřejnil ve svém zákoníku vydaném v roce 533, do stejné kategorie s cizoložstvím (Fanel 2000: 101). Všechny homosexuální projevy začal trestat kastrací a upalováním (Spencer 1999: 50). V Byzantské říši měli tehdy gayové daleko těžší život než v západní Evropě, kde byly zákony proti nim zprvu přijímány jen výjimečně. Kupříkladu na území dnešního Španělska panovník uzákonil kastraci jako trest za homosexuální chování. Když se snažila církev pomocí různých opatření homosexualitu usměrnit, šlo o mírnější opatření. Byla zpravidla stanovena určitá doba pokání, která se lišila podle činu (Fanel 2000: 102).

V průběhu středověku postupně docházelo v mnoha zemích Evropy ke změnám. Tresty za homosexualitu začínaly být přísnější, například ve Francii přikázal král Ludvík Pobožný již v 9. století upalování gayů (Fanel 2000: 126). Nicméně 11. století se začátkem 12. století ještě platilo jako období tolerance a liberálnosti oproti období, které následovalo. Inkvizice, která byla oficiálně ustanovena papežem Gregorem IX. až v roce 1231, totiž začala hovořit o sexuálních deviacích velmi odsuzujícím tónem. „Sodomie“ se pro církev posléze stala nejtěžším zločinem, těžším než byl incest (Spencer 1999: 74).

V druhé polovině 13. století se v Evropě začala rozšiřovat legislativa namířená proti homosexuálům. Většina evropských zemí zavedla v letech 1250 – 1300 trest smrti za

homosexuální praktiky, ačkoli o jeho uplatňování existuje velmi málo důkazů (Spencer 1999: 75). Na českém území zavládly pro homosexuály přísné podmínky roku 1353, od kdy zde platil Karolínský trestní kodex, vydaný za vlády Karla IV., který postihoval homosexuální chování taktéž trestem smrti (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 111). Od počátku 14. století se začala homosexualita dokonce dávat do souvislosti s magií. Císař Justinian (6. století n. l.) považoval homosexuální aktivity za hřích, který způsoboval přírodní katastrofy, čehož se chytla křesťanská společnost čtrnáctého století během řádění morové epidemie (Spencer 1999: 82-83).

Kupříkladu stanoviska teologa Tomáše Akvinského (1225 – 1274) dokazují, že se ve 13. století postoje veřejnosti k homosexuálům zhoršily. V díle *Suma theologická* přepracoval Akvinský teorii řeckého filosofa Aristotela. Rozchází se zde ale s Aristotelovým smyslem pro lásku k mladým chlapcům, která byla ve starověkém Řecku normální, v souladu s přírodou. Přísně ji odmítá a považuje za jeden z nejhorších hříchů. V polovině 13. století, kdy Akvinský začínal *Sumu theologickou* sepsávat, existovalo již mnoho opatření namířených proti gayům, a to i na určitých místech v Itálii, odkud Tomáš pocházel. Jeho *Suma* není považována za jednu z příčin nárůstu intolerance, nýbrž za jeho ohlas, neboť už předtím se objevovalo ve společnosti mnoho nepřátelských úsudků (Fanel 2000: 129-130).

V období renesance se citění a myšlení člověka odpoutávaly od postojů církve, které doposud dominovaly, hledaly si vlastní cesty a tíhly k předkřesťanským ideálům (Janošová 2000: 44). Tato změna se projevila především v Itálii v 15. století (Spencer 1999: 86). Homosexuální citění se podle Janošové dávalo více najevo, někteří z řad významných mužů se veřejně hlásili k homosexuální orientaci, např. umělec Michelangelo Buonarroti. I mezi církevními hodnostáři byli někteří homosexuálně orientovaní jedinci, ačkoliv se církev snažila homosexualitu postihovat (Janošová 2000: 44). Umělci měli v době renesance velký zájem o krásu, především o tu tělesnou, což způsobil návrat k antice. Mezi renesanční umělce, kteří ve svých dílech zobrazovali své citění pro stejné pohlaví, patřil také slavný Leonardo da Vinci (Fanel 2000: 137-138). Leonardo čelil roku 1476 obvinění

z homosexuálních styků s jedním mladíkem, které bylo posléze staženo (Spencer 1999: 89). V této době byly stále uplatňovány zákony proti homosexuálním stykům, šlo o snahu panovníků zachovat pořádek ve společnosti. Proto i v této době podle Fanela gayové většinou svou orientaci skrývali před očima společnosti (Fanel 2000: 138-139).

5.3 Novověk

Církevní reformátoři, např. Kalvín a jeho následovníci, v 16. století vystupovali mimo jiné ostře proti homosexuálním projevům (Spencer 1999: 113). V Anglii, kde byla homosexualita teprve roku 1533 za vlády Jindřicha VIII. poprvé uzákoněna jako zločin (Fanel 2000: 164), zastávali v 17. století puritáni v návaznosti na kalvinismus výrazně homofobní postoje. Homosexualita byla v jejich očích velmi hanebným zločinem (Spencer 1999: 113-114). V 18. století proto podle Spencera museli být angličtí homosexuálové, dokonce i vlivní, mocní muži, obezřetní (Spencer 1999: 128).

Tato změna, kterou začala Anglie, vyvolala velmi rychle vlnu nevraživé homofobie, kterou podporovaly i úřady. V západní kultuře se v druhé polovině 17. století výrazně posunuly emocionální postoje a v této podobě posléze setrvaly v ostatních zemích déle než v Anglii (Spencer 1999: 111, 115). Homosexualita u mužů nebyla teoreticky vůbec tolerována. Nicméně to nezabránilo homosexuálnímu chování, objevovaly se i nadále zmínky o nepřístojných erotických vztazích. Epocha novověku obecně platí za nepřiliš vstřícnou, podle Janošové ale byly výjimkou právě poměry v Anglii v 18. století. V rozporu se Spencerem tvrdí, že zde byla v tuto dobu homosexualita dokonce považována za „fashionable“ (Janošová 2000: 44-45).

Nicméně v 18. století byly texty o „sodomii“ velmi diskrétní. I když byla spojována s nesmírnou přísností, řídkost soudních rozsudků svědčí o tom, že existovala i určitá tolerance (Foucault 1999: 119). Objevovali se také osvícenští myslitelé, kteří se snažili názor společnosti zlepšit. K takovým myslitelům patřil například filosof Jeremy Bentham,

který vyvracel argumenty, na jejichž základě byla homosexualita kriminalizována (Spencer 1999: 144).

Na konci 18. století došlo ke změně postojů nejen díky osvícenství, které odporovalo křesťanským hodnotám, ale i díky francouzské revoluci (1789), která nastolila nové hodnotové rámce. Ve Francii byly po revoluci změněny zákony a „sodomie“ nebyla již trestným činem, což inspirovalo množství katolických států, např. Španělsko, Itálii, Portugalsko, Belgie, a mimo jiné také protestantskou zemi, Holandsko. Ačkoli zde byla „sodomie“ během osvícenství dekriminována a homosexuální chování nebylo právně postižováno, společnost se měla snažit takovému chování zabránit (Hekma 1991: 30, 32).

Na našem území platil až do vlády Josefa II. Karolínský trestní kodex, který byl vydán roku 1353 za vlády Karla IV. K jeho zrušení došlo roku 1787 a následně byl vydán nový zákon, který snížil trest za homosexualitu z trestu smrti na vězení (Brzek, Pondělíčková-Mašlová 1992: 111). Nejednalo se však o projev zvláštní tolerance homosexuality, neboť trest smrti byl zrušen všeobecně. Společnost homosexuálním chováním stále opovrhovala (Himl 2013: 38). Tyto podmínky platily až do konce monarchie. I když homosexualita u mužů byla právně postižitelná (u žen nikoli), úřady zpravidla zakročily jen v případech, kdy dospělý jedinec svedl mladistvého, nebo ve spojitosti se společenským „faux pas“ (Janošová 2000: 45).

Prozrazení homosexuálního zaměření představovalo daleko větší nebezpečí pro prostý lid než pro lidi z vyšších kruhů. Zákony se samozřejmě vztahovaly na všechny, ale vrchnosti ledacos procházelo (Fanel 2000: 391). Gayové často bojovali se svou orientací, nedokázali si přiznat, že patří mezi lidi, které společnost odmítá. Museli se často realizovat mimo společnost, mezi spodinou, což pro gaye z vyšších vrstev, z uměleckých kruhů, apod., nebylo lehké. Cítili rozporuplnost, buď museli potlačit svou přirozenost a žít

v souladu s veřejností, nebo dali přirozenosti průchod, ale klesli na společenské dno (Fanel 2000: 216).

5.4 19. a 20. století

Do konce 18. století byla homosexualita neboli „sodomie“ zakázaným činem, který byl právně stíhán a „sodomita“ byl považován za heretika. V 19. století byl homosexuál již vnímán jako osobnost, která má svou minulost a způsob života. Nebyl vnímán jako heretik, nýbrž jako reprezentant druhu (Foucault 1999: 53). O homosexualitě se objevila celá řada diskursů v psychiatrii, v literatuře a podobně, což způsobilo pokrok ve společenské kontrole daného chování, ale i přispělo ke zviditelnění této orientace. Homosexualita pomalu začala vyžadovat svojí legitimitu (Foucault 1999: 119). Podle Spencera ale 19. století přejalo z minulosti mnohé názory a předsudky, které byly posléze ještě více zakotveny v podvědomí společnosti. Na počátku století ještě proběhlo několik poprav. Teprve po roce 1836 se trest smrti za homosexualitu postupně vytratil, jako poslední byl roku 1861 zrušen v Anglii a Walesu (Spencer 1999: 164, 177).

Mezi umělci 19. století lze najít homosexuály, kteří měli kvůli odlišné sexuální orientaci komplikovanější život. Jeden z nejlepších hudebních skladatelů vůbec, Rus Petr Iljič Čajkovskij, je příkladem homosexuála, který v životě velmi trpěl kvůli potlačování své orientace. V momentě, kdy už ji potlačit nemohl, se ji alespoň snažil skrývat před zraky veřejnosti, což ho rovněž stálo mnoho úsilí. Během nešťastného manželství se dokonce pokusil o sebevraždu (Fanel 2000: 238-239). Nejznámějším gayem 19. století byl ale britský spisovatel Oscar Wilde, který byl odsouzen na dva roky těžkých prací kvůli svému homosexuálnímu zaměření (Spencer 1999: 183). V Anglii byla v tu dobu velmi pokrytecká morálka. Nikdo se nesnažil pochopit jinakost člověka, ani když šlo o významného literárního autora, jemuž dané události zničily pověst a kariéru (Fanel 2000: 269). Jedním z důkazů toho, jak Češi vnímali stejnopohlavní orientaci na konci 19. století, je reflexe jeho procesu v českém tisku. Časopisy o něm tenkrát informovaly v negativním

smyslu, Wilde byl nazýván bestií, která si za svou neblahou budoucnost může sama. Akorát časopis *Moderní revue* se vynikajícího spisovatele zastal (Fanel 2000: 412).

Nejen muži, ale i ženy navazovaly homosexuální vztahy či kontakty. V díle *Prokleté ženy* známého francouzského básníka Charlese Baudelaira se vyskytuje svědectví o ženské homosexualitě. Popsal zde i jejich situaci ve světě heterosexuálů, který k nim nebyl zrovna přívětivý. O situaci lesbiček vypovídá také tehdejší výtvarné umění, například obraz Gustava Couberta *Spánek* nebo několik obrazů rakouského malíře Gustava Klimta. V některých pařížských kruzích se stal roku 1830 poměr mezi ženami módní záležitostí, později v devadesátých letech však nabrala tato tematika dekadentní nádech (Fanel 2000: 249-251).

V průběhu 19. století se začala hledat jiná hlediska, podle kterých by se mohlo homosexuální chování a orientace posuzovat. Odborníci upustili od přísných etických postojů křesťanské morálky a začali se tím zabývat z lékařského hlediska, což vedlo k zařazení homosexuality do lexikonu nemocí. Právník Carl Heinrich Ulrichs definoval v roce 1867 homosexualitu jako tzv. třetí pohlaví neboli mezistupeň mezi ženou a mužem (Janošová 2000: 46-47). Snažil se o dekriminizaci homosexuality v Německu (1870), leč neúspěšně. Jeho teorii o biologické podmíněnosti homosexuality převzali poté přední psychiatři (Hekma 1991: 33). Magnus Hirschfeld (1868-1935) se homosexuální orientace rovněž velmi zastával, považoval ji za vrozenou (Spencer 1999: 209-210) a snažil se také o zrušení její trestnosti. V letech 1896-1897 sestavil petici, kterou podepsalo pět tisíc lidí z řad německých politiků, vědců či umělců. Na přelomu století se situace ve společnosti posouvala směrem ke svobodě jedince a docházelo ke zviditelňování individuality různých sexuálních zvláštností (Janošová 2000: 47). Při nástupu Hitlera k moci byl ale všechn jeho výzkumný materiál zničen (Spencer 1999: 210).

Ačkoli se v západní Evropě v druhé polovině 19. století proměnilo nazírání na sexuální odchylky v souvislosti s rozšířením medikalizace sexuality, pokud se někdo

účastnil života homosexuální subkultury, znamenalo to pro něj překročení myšlené hranice ze světa řádných občanů do jakéhosi „polosvěta“, který někdy souvisel s kriminálním podsvětím (Seidl 2013: 207, 209). I přesto dávali někteří umělci svou orientaci najevo:

„Na konci 19. a počátku 20. století se začaly objevovat umělecké osobnosti, které se svou odlišnou sexuální orientací přestaly tajit. Někteří z nich ji dokonce zužitkovali ve svých verších nebo ji přiznali ve svých autobiografiích. Z básníků byli takto dobře známi Paul Verlaine a Arthur Rimbaud“ (Janošová 2000: 45).

Na počátku 20. století byl v Evropě homosexuální styk beztrestný ve Francii, Belgii, Lucembursku, Itálii, Monaku, v dnešní Černé hoře, Španělsku, Portugalsku a také v Rumunsku. Naopak byl trestán v Německu, Anglii, Irsku, Skotsku, Dánsku, Norsku, Rusku a v Srbsku. Šlo však jen o omezení pro gaye, na lesbičky se zákony nevztahovaly. Tento trestný čin byl označován jako „nepřirozené smilstvo“ a míra trestu se v daných státech lišila. Většinou šlo o odnětí svobody do tří až šesti let (Fanel 2000: 307-308).

Roku 1914, kdy začala první světová válka, zesílila nevraživost k homosexuálním přečinům. Sexuální styky mezi muži byly považovány za zradu morálky či politickou neposlušnost (Spencer 1999: 208). Nicméně zásadní zlom v postojích k homosexualitě nastal až s nástupem fašismu a vypuknutím druhé světové války (Janošová 2000: 47). U nás se v meziválečném období, za první republiky, objevilo velké množství snah o emancipaci homosexuality (časopisy, spolky), jejichž hlavním cílem bylo zrušení trestnosti homosexuálních styků, k němuž nakonec v tuto dobu nedošlo (Seidl 2013: 208).

5.4.1 Druhá světová válka

Pro totalitní systémy je charakteristické, že chovají nenávistné postoje ke všem odlišnostem a přísně je trestají, i kdyby jen pro výstrahu ostatním. V Německu začali být homosexuálové diskriminováni s nástupem fašismu roku 1933. Byly uzavřeny určité gay-podniky a od roku 1934 začaly dokonce vznikat seznamy homosexuálů, tzv. růžové

seznamy, německy Rosa Listen. Homosexuální akty byly vnímány jako „smilstvo proti přírodě“ a byly pro ně určeny tresty pohybující se od kastrace až k nejvyššímu trestu, trestu smrti. Trestnost se posuzovala podle paragrafu 175 z roku 1871, podle něhož bylo odsouzeno přibližně 50 000 gayů, z nichž 10 000 skončilo v koncentračním táboře, kde byli označeni růžovým trojúhelníkem. Gayové zde žili v nejnepříznivějších pracovních podmínkách, byli často mučeni a kastrováni nebo sloužili nacistům k lékařským experimentům (Janošová 2000: 47-48). Mnoho českých gayů také skončilo v koncentračních táborech, pokud byli dopadeni na veřejnosti. I přesto jejich společenský život neustal. V Praze měli svá místa, kde se scházeli. Podle Fanela policie dokonce o některých místech věděla, ale neřešila to (Fanel 2000: 432-433).

Ačkoli jde o novodobou historii, platí, že 20. století bylo k menšinám opravdu kruté, nejspíš i nejkrutější. V německých dějinách minulého století se ukázalo, že odpor proti homosexuálům je obecně spjat s popřením lidské svobody. Ani krátce po válce nebyl život gayů, kteří tábor přežili, uspokojivý. Nebyli totiž považováni za rovnocenné oběti nacismu jako ostatní vězňové. Lidé se k nim chovali odmítavě, dokonce nechtěli, aby vystupovali při akcích na památku holocaustu (Fanel 2000: 319, 317). Homosexualita byla stále v řadě zemí Evropy trestná a společnost považovala bývalé deportované homosexuály za kriminální živly (Seidl 2013: 211).

5.4.2 Poválečná doba (druhá polovina 20. století)

Neblahé události z poloviny 20. století vedly mnoho umělců k zastávání svobody, například skupinu surrealistů ve Francii, kterou vedl André Breton. Ačkoli ale Breton hlásal svobodu, s jejím reálným uplatněním na tom byl hůře. Homosexuály neměl v lásce a nechtěl je ani ve své skupině. Takové názory měli i jiní lidé ve společnosti, ačkoli propagovali svobodu, stále mezi nimi panovaly předsudky (Fanel 2000: 320, 323).

Dle socioložky Dany Rosenfeldové uznávali homosexuální jedinci ve 40. až 60. letech 20. století privilegované postavení heterosexuality a na veřejnosti se chovali jako

heterosexuálové. I když mnozí měli ve své orientaci jasno, báli se ji dát najevo. Někteří dokonce byli proti jakýmkoli formám aktivismu (Fafejta 2016: 48-49). Ve většině evropských zemí platila po válce stále trestnost homosexuality. Policie si vedla seznamy gayů, a tudíž se na veřejnosti o této orientaci mlčelo (Schindler 2013: 283). Ve vyspělých evropských zemích ale posléze konečně začal postupný proces dekriminalizace homosexuálních styků (Janošová 2000: 48). V Československé republice byla zrušena všeobecná trestnost homosexuálních aktivit roku 1961, tedy dříve než ve Velké Británii a Německu (Stehlíková, Procházka, Hromada 1995: 14):

„Přetrvávala však trestnost pohlavního styku s osobou stejného pohlaví, pokud se jednalo o a) osobu mladší 18 let (u osob opačného pohlaví byla věková hranice 15 let), b) zneužití závislosti, c) styk za úplatu nebo d) styk budící veřejné pohoršení (§ 244 trestního zákona)“ (Wintr 2013: 454).

Životní podmínky homosexuálů se ale v socialistickém Československu po zrušení trestnosti téměř nezlepšily (Himl 2013: 36). V 60. letech byla homosexualita považována stále za deviaci. Pokud člověk dostal nálepku „teplouš“, mohl přijít o práci a být postupně vyloučen z většinové společnosti, i když neporušil žádné konkrétní pravidlo (Fafejta 2016: 27-28). Komunistický režim u nás nevystupoval tak ostře proti homosexuálním osobám, jako tomu bylo například v Sovětském svazu. Zabraňoval však sdružování gayů a omezoval informovanost, tudíž pro část veřejnosti byl tento jev neviditelný. Státní bezpečnost si navíc vedla seznamy homosexuálních jedinců, které byly používány při navazování kontaktů s těmito lidmi nebo dokonce při vydírání. K oficiálnímu zrušení těchto seznamů došlo až počátkem 90. let (Stehlíková, Procházka, Hromada 1995: 15).

Následný posun v evropském smýšlení o homosexuálech způsobila Amerika a tamní obrat k lepšímu. V roce 1969 tam totiž proběhla první vítězná bitva za uznání homosexuálů. K obratu došlo díky bouřím, které vyvolala policejní razie v baru Stonewall Inn v New Yorku (Putna 2013: 12, 9). Vzepření amerických homosexuálů proti policejní šikaně změnilo postoj lidí na západě k sebevědomějšímu (Schindler 2013: 292). Následně

vzniklo v Evropě osvobozovací hnutí. Na počátku 70. let bylo založeno ve Francii gay hnutí (Putna 2013: 12). V Londýně roku 1970 vznikla organizace GLF, která rovněž prosazovala svobodu gayů, a homosexuálové začali dávat veřejně najevo své sexuální zaměření. Tato organizace vyjadřovala, čeho se dopustila společnost na životech homosexuálů, kteří si uvědomovali, že je veřejnost považuje za devianty (Spencer 1999: 237-238). Tyto události změnily pohled gayů na jejich sexuální identitu. Angloamerická společnost byla pobízena k toleranci, nicméně v ní zároveň stále sílila homofobie (Spencer 1999: 241).

V 80. letech 20. století se objevilo riziko viru HIV a onemocnění AIDS. Kvůli tomu se začalo více mluvit o homosexualitě, nejprve však velmi negativně. Z šíření viru HIV byli totiž obviňováni především promiskuitní gayové, což vedlo ke zvýšení aktivity hnutí, které usilovalo o zrovnoprávnění homosexuality s heterosexualitou. Hnutí se snažilo poukázat na nespravedlivé ztotožňování homosexuality s promiskuitou a na fakt, že mnozí gayové žijí ve stabilních partnerských vztazích. Tento gay-lesbický aktivismus přispěl k větší akceptovatelnosti ze strany heterosexuální veřejnosti (Fafejta 2016: 84-86). Vir HIV donutil i českou společnost prolomit ticho a o homosexualitě se začalo psát v novinách a časopisech. Ke konci 80. let se začali homosexuálové organizovat, například v Praze vznikl tzv. Socioterapeutický klub pod záštitou sexuologů Iva Procházky a Antonína Brzka (Schindler 2013: 295, 298). Vnímání homosexuality na území Čech se ale začalo měnit až po sametové revoluci, po roce 1989 (Janošová 2000: 49). Paragraf 244 trestního zákona byl zákonem č. 175/1990 Sb. s účinností od 1. července 1990 vypuštěn, což znamenalo definitivní dekriminalizaci homosexuality (Wintr 2013: 455). Homosexualita se v trestním právu zrovnoprávnila s heterosexualitou a sexuální kontakt je od té doby obecně povolen od 15 let (Janošová 2000: 49).

V 90. letech došlo v České republice ke zviditelnění homosexuální menšiny a vzniklo velké množství organizací, které obhajovaly nebo stále obhajují její zájmy i na veřejnosti (Janošová 2000: 49). Díky vizím mladého homosexuálního herce Jiřího Hromady se zformovala společenská organizace zvaná SOHO neboli „Sdružení organizací

homosexuálních občanů“, která se zastávala těch, kteří byli pro svou orientaci šikanováni či přehlíženi. Také se podílela na celoplošném preventivním programu proti AIDS (Fanel 2000: 454-456). Díky medializaci problematiky se homosexuální orientace dostala více do povědomí veřejnosti a její tolerance vůči ní začala stoupat (Janošová 2000: 49). I když již mnoho lidí považovalo homosexualitu za zákonitý společenský jev, šlo především o občany z větších měst. Obyvatelé menších měst a venkova považovali stále stejnopohlavní orientaci za nemoc, kterou lze léčit. Přitom ji Světová zdravotnická organizace, podle které se určuje i české zdravotnictví, odstranila v roce 1991 z Mezinárodní klasifikace nemocí (Fanel 2000: 458). Homosexuální páry nemohly svůj svazek nijak ztvdit, jejich vztahy se stále považovaly za méněcenné ve srovnání s heterosexuálními (Janošová 2000: 57).

Posun v míře tolerance v porevolučním období byl prokázán například ve výzkumech J. Holuba a P. Tučka z roku 1994, kde byly porovnávány postoje veřejnosti v letech 1988 a 1994 (Janošová 2000: 50).

„...jednoznačně negativně byla nyní hodnocena pouhými 2 % respondentů. Počet lidí požadujících její trestnost klesl z 11 % na 2 % a těch, kteří ji považují za škodlivou odchylku či deviaci, klesl z 23 % na 6 %. V roce 1994 vnímalo 43 % dotázaných homosexualitu jako zdravotní poruchu či nemoc. Tři pětiny respondentů souhlasily s prosazením legalizace registrovaného partnerství, ¾ souhlasily s existencí gay-klubů, což je třikrát více než v roce 1988“ (Janošová 2000: 50).

5.5 Homosexualita v současnosti

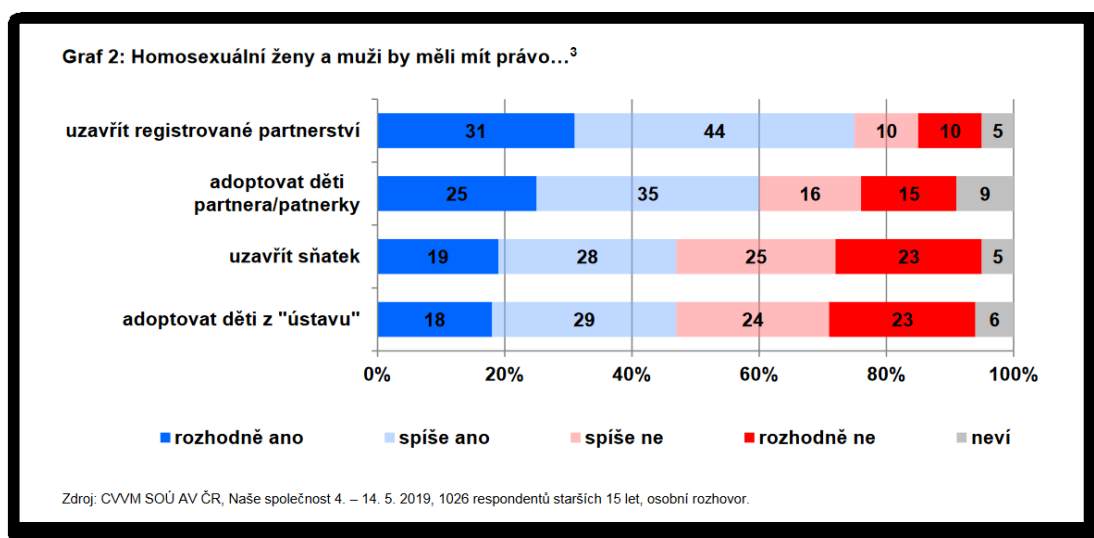
5.5.1 Současné postoje k homosexualitě v České republice

Podle výzkumu Gay iniciativy v ČR, který byl realizován v letech 2002 a 2003 a zkoumal míru společenské diskriminace homosexuálů a bisexuálů v České republice, se 65% dotazovaných lidí setkala s nějakou formou diskriminace (Procházka, Janík, Hromada 2003: 13, 17). V období milénia proběhlo mnoho dalších výzkumů, například psychologové Vaculík a Červenková provedli v roce 2007 výzkum postojů

k homosexualitě (Vaculík, Červenková 2007) nebo psycholožka Pechová uskutečnila roku 2009 velmi podobný výzkum jako Procházka s Hromadou a Janíkem, přičemž došla ke zjištění, že se míra diskriminace kvůli odlišné sexuální orientaci v posledních letech výrazně nezměnila. Zkušenosti s diskriminací či obtěžováním uvedlo 56 % dotazovaných (Pechová 2009: 1).

I v současné době se mnohým Čechům nelíbí, když si na veřejnosti homosexuální páry dávají najevo své city, považují to za neslušné. Pro homosexuály platí obecná lidská práva, nicméně pokud se chovají ve veřejném prostoru jako homosexuálové, nejsou považováni za jeho legitimní členy. Také organizované akce, jako např. Prague Pride, vyvolávají někdy záporné reakce (Fafejta 2016: 121). Nejaktuálnější informace o postojích české veřejnosti k právům homosexuálních mužů a žen nám poskytlo Centrum pro výzkum veřejného mínění (Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.):

„Ohledně práv homosexuálních žen a mužů má největší podporu právo uzavírat registrované partnerství, které je součástí českého právního řádu. Podpořily ho celé tři čtvrtiny české populace (75%). Celkem 60% lidí si myslí, že by homosexuálové měli mít právo na adopci dětí svého partnera či partnerky, 47% populace podporuje jejich právo uzavřít sňatek a stejný podíl veřejnosti si myslí, že by homosexuálové měli mít právo na adopci dětí z institucionální péče“ (Spurný 2019: 1).

Obr. č. 2. Homosexuální ženy a muži by měli mít právo... (Spurný 2019: 3).

5.5.2 Registrované partnerství a manželství

Registrované partnerství je určeno stejnopohlavním párům, které chtějí trvale žít v jedné domácnosti a mít práva a výhody, které společnost jinak přiznává jen manželským párům. Dochází ke stvrzení jejich soužití ve společné domácnosti a také spolurozhodování v otázkách práv a majetku. Tento zákon upravuje pouze majetkoprávní vztahy a neumožňuje párům církevní uzavírání svazků, umělé oplodnění či adopci (Janošová 2000: 60). Povinnosti a práva vyplývající z uzavření tohoto svazku se ale v různých zemích liší (Beňová 2007: 27).

Dánsko přijalo jako první země Evropy zákon o registrovaném partnerství v roce 1989 (Procházka, Janík, Hromada 2003: 12). Po Dánsku následovalo přijetí zákona v Norsku (1993) a Švédsku (1995), kde vešly v platnost téměř stejné zákony jako v Dánsku zaručující homosexuálním párům všechna práva a povinnosti jako v manželství, vyjímaje výše zmíněnou adopci, umělé oplodnění a církevní sňatek. Například zákon o registrovaném partnerství, přijatý v roce 1996 na Islandu, umožňoval homosexuálům navíc adopci partnerova či partnerčina dítěte (Talandová 1997: 13). V současné době stále

neumožňují homosexuálním párům uzavřít registrované partnerství tyto státy EU: Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Polsko a Slovensko (europa.eu, 2020).

V České republice byl první návrh tohoto zákona zamítnut během projednávání roku 1995, následující poslanecké předlohy zákona v nejbližších letech byly také zamítnuty (Procházka, Janík, Hromada 2003: 12). Registrované partnerství bylo zavedeno až zákonem č. 115/2006 Sb. s účinností od 1. července 2006. Od té doby mohou homosexuální páry uzavírat tzv. statusový svazek, který jim zajišťuje kupříkladu vzájemnou vyživovací povinnost, právo vzájemného zastupování, právo odepřít výpověď proti svému partnerovi a právo na sdělení informací o zdravotním stavu partnera, pozici osoby blízké dle trestního zákona i občanského zákoníku a také dědění v první dědické skupině (Wintr 2013: 463).

Registrované partnerství stále neznamena zrovnoprávnění homosexuálních vztahů s heterosexuálními (Wintr 2013: 465). Vedle výše uvedených rozdílů mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím je dále problémem například neexistence práva na vdovecký nebo vdovský důchod a neexistence společného jmění. Homosexuální páry mohou registrované partnerství navíc uzavřít jen na čtrnácti vybraných krajských úřadech (jsmefer.cz, Fiala 2019).

Stále více zemí proto umožňuje uzavírání manželství i homosexuálním párům. V současné době je manželství leseb a gayů legální ve čtrnácti zemích Evropské unie (jsmefer.cz, Fiala 2018). První zemí, která ho povolila, se stalo Nizozemsko v roce 2001 (Sharma 2011: 17). Následně manželství pro všechny přijala Belgie, Španělsko, Švédsko, Portugalsko, Dánsko, Francie, Velká Británie (bez Severního Irska), Irsko, Lucembursko, Finsko, Malta, Německo a Rakousko. Od června 2015 mohou homosexuálové uzavřít manželství také ve všech státech USA (jsmefer.cz, Fiala 2018). Podle studie zveřejněné významným americkým medicínským časopisem prudce klesl počet sebevražd teenagerů v zemích, které přijaly tento zákon. Tím, že společnost povolila manželství všem, vzkázala

vlastně mladým homosexuálům, že nejsou vyčlenění někde na okraji společnosti (respekt.cz, Lauder 2017). V rámci mé výzkumné sondy neznal žádný ze tří informátorů odpověď na otázku, v čem tkví rozdíl mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím. Považují ho za alternativu k manželství:

„O tom jsem nikdy nepřemýšlela, ale přišlo mi to stejný. Jen manželství že je pro heteropáry a registrovaný pro homosexuály“ (Terénní deník, rozhovor č. 2, 23. 8. 2018).

5.5.3 Adopce dětí homosexuálními páry

V otázce adopce dětí homosexuálními páry lze pozorovat velmi rozličná stanoviska. V 90. letech mnozí sexuologové adopci homosexuálními páry nedoporučovali z hlediska znesnadnění sexuální identifikace dítěte, které vyrůstá v domácnosti se dvěma lidmi stejného pohlaví. Později se začaly objevovat názory opírající se o poznatky psychosexuálního vývoje jedince, které poukazují na fakt, že nemůže dojít k ovlivnění sexuální orientace dítěte směrem k homosexuální, neboť se jedná především o vrozenou dispozici. Muži mohou úspěšně zvládat mateřskou roli, stejně tak ženy mohou dobře rozumět svému synovi. Záleží především na lásce, která je dítěti poskytována. Největším rizikem v otázce adopce stejnopohlavními páry je fakt, že může dojít ke stigmatizaci rodinného prostředí dítěte, což mu může způsobit určité problémy se začleněním do kolektivu ve škole apod. Proto je důležitá míra tolerance v dané společnosti, její připravenost na děti pocházející z homosexuálních rodin (Janošová 2000: 66-68).

Ačkoli v období milénia výzkumy (z roku 2003, 2004 a 2007) prokázaly, že se míra tolerance homosexuality v české společnosti stabilně pohybuje okolo 70%, bohužel to neplatí pro otázku lesbického a gay rodičovství. Společnost nemá problém s homosexualitou, pokud je co nejméně viditelná, nicméně nesouhlasí s prosazováním jejich rodičovských zájmů, které podle ní odporují tradičnímu vnímání rodiny (Sokolová 2013: 568). Ve společnosti panují stereotypy, že gayové děti nechtějí a že homosexuální

rodiče jsou nežádoucí a nekompetentní vzhledem ke své orientaci (Sokolová 2013: 555-556). Existují přesvědčení, že gay muži by nemohli být správnými rodiči, protože muži obecně nemají k rodičovství tak blízko jako ženy, nebo že by děti homosexuálních rodičů musely čelit šikaně a homofobii ve škole (Sokolová 2013: 570).

Na otázku ohledně adopce dětí homosexuálními páry odpověděla v rámci výzkumné sondy jedna informátorka velmi odmítavě, jelikož je věřící a zastává tradiční hodnoty, další informátor spíše odmítavě, protože se domnívá, že je důležitý pohled společnosti, která na takové rodiny ještě není připravená, a třetí informátorka, nejstarší z dotazovaných, odpověděla naopak velice kladně:

„Ty gayové a lesby můžou dobře vychovat děti, někdy lépe než normální páry, který se hádaj, věnujou se víc práci než dětem. Navíc když jde o adopci, tak dětem musí být přece daleko líp, když mají svou rodinu, ať už je jakákoli, než když musí být v děčáku. Sice pak dítě vychovávají dvě osoby stejného pohlaví, ale jedna osoba je víc jemná, starostlivá, druhá naopak přísnější, důsledná, tak je tomu i u normálních párů. Někde přece je žena velitelka a muž měkkota. A pokud jde o ženský a mužský vzor, jsou tu babičky a dědečkové“ (Terénní deník, rozhovor č. 1, 12. 8. 2018).

V roce 2016 se dočkali homosexuálové pozitivní změny zákona. Ústavní soud ČR zrušil zákaz adopce dětí, který platil pro registrované partnery. Od té doby si mohou i lidé žijící v registrovaném partnerství osvojit dítě. Ústavní soud ale tímto nepřiznal homosexuálním párům plná adopční práva. Lesby a gayové si mohou osvojit dítě jen jako individuální žadatelé i v případě, že žijí v registrovaném partnerství. Osvojitelem může být pouze jedna osoba z páru, což s sebou nese mnoho komplikací. Kdyby dítěti zemřel jeho zákonný rodič, nemá jistotu, že bude i nadále vyrůstat se svým druhým (nezákonným) rodičem. Dalším problémem je případný rozpad partnerství, jelikož zákon neupravuje právo nezákonného rodiče na styk s dítětem, které vychoval (jsmefer.cz, Fiala 2019).

5.5.4 Pohled křesťanství v posledních letech

Postoje k homosexualitě se přirozeně liší podle různých náboženství a jejich stoupenců. Tradicionalisté (ve světových náboženstvích) obecně zastávají odmítavé stanovisko, odpůrci poté využívají náboženské argumenty k prosazení svých tezí. Nicméně uvnitř většiny náboženství existuje i liberálnější proud, který se snaží poukázat na existenci homosexuality v historii a vyzdvihuje náboženské učení o lásce a soucitu. Různé křesťanské směry tradičně zakazují sexuální styky mezi osobami stejného pohlaví a tvrdí, že takové chování je hříšné (Sharma 2011: 18). Křesťanští teologové obhajují svá negativní stanoviska k problému homosexuality výkladem čtyř biblických pasáží – příběhu o Sodomě a o Gibeji, textů z Levitiků, Pavlova listu Římanům a Pavlova seznamu hříšníků (Stott 2000: 15).

O odmítavých postojích představitelů církví a aktivistických sdružení, které jsou spojené s církvemi, svědčí i oficiální dokumenty církví, např. list Kongregace pro nauku víry, který byl napsán roku 1986 pod vedením kardinála Ratzingera, kde bylo napsáno, že jde o „tendence směřující k niternému morálnímu zlu“. Negativní postoje vůči homosexualitě lze najít i v mnohých verbálních aktivitách, z nichž některé byly až agresivní, např. demonstrace malé církve Westboro Baptist Church v Americe. Někdy takové postoje a názory vedly až k brutálnímu násilí, jehož příkladem je vražda veřejně přiznaného homosexuálního politika Harveye Milka, kterou uskutečnil v roce 1978 katolík Dan White. Všechny tyto negativní projevy, ačkoli jde o projevy s různou intenzitou, vycházely z přesvědčení, že je homosexualita neslučitelná s křesťanstvím a že jí proto musí křesťané čelit (Putna 2012: 11-13). Velká část protestantů a oficiální římskokatolická církev berou na vědomí existenci homosexuální orientace jakožto vrozené inklinace, ale odmítají její realizaci, gay identitu (Putna 2012: 16).

Derrick Sherwin Bailey (1955) byl první mezi křesťanskými teology, který přehodnotil tradiční výklady Bible (Stott 2000: 15). Tvrdil, že dané texty nepoukazují na homosexuální styk jako takový, nýbrž na porušení jiných pravidel, např. porušení zákona pohostinnosti či zneužívání mladých. John Stott, britský představitel evangelikálního hnutí

a autor knihy „Homosexuální partnerství?“, s jeho tvrzeními nesouhlasí (Stott 2000: 22). Podle něj je v Bibli především vidět, co je Božím dílem či záměrem, a sice heterosexuality, heterosexuální manželství a věrnost, čemuž homosexuální vztahy odporují (Stott 2000: 26). Věřící informátorka výzkumné sondy, evangelička, odpověděla následovně na otázku, jak její postoj k homosexualitě ovlivňuje skutečnost, že je věřící:

„Hodně ovlivňuje. Ateistům je to jedno, nevidí důvod, proč to nedělat. Věřící to mají jinak. Pokud někdo má vztah s Bohem, nemůže být gay, protože ví, že to není správné, že to není boží plán. Není to ale tak, že to vůbec nemůže, někdo je normálně gay, ale hrozně s tím bojuje, ví, že je to špatně a že to musí změnit. Většina křesťanů má stejný nebo ještě přísnější názor, já to zas tak moc neřeším, jsem flegmatik, ale někteří, co znám, to řeší a odsuzují daleko víc“ (Terénní deník, rozhovor č. 2, 23. 8. 2018).

Existují ale intelektuální a společenské prostory, kde se křesťanství a homosexualita setkávají v pozitivnější podobě. U některých křesťanských církví sílí vůle tolerovat lidi s gay identitou (Putna 2012: 22). Některé protestantské církve se začaly postupně otevírat debatě o stejnopohlavní orientaci a dospěly k akceptaci gay věřících, později i k žehnání svazků mezi homosexuály. Také jim byl umožněn stejný přístup k pastorační nebo kněžské službě jako ostatním členům církve (Putna 2012: 40-41).

Podle již výše uvedeného výzkumu Gay iniciativy v ČR, zrealizovaného v letech 2002 a 2003 (Procházka, Janík, Hromada 2003: 13), uvedlo z 267 dotázaných jen 19% (tedy 50 osob) členství v některé církvi a s diskriminací zde mělo zkušenosti 22 % věřících respondentů (Procházka, Janík, Hromada 2003: 30-31). Podle tohoto výzkumu byly častější zkušenosti s diskriminací u evangelíků než u katolíků. Nicméně výzkum Janošové z roku 2000 prokazoval větší toleranci naopak u evangelíků, což možná souvisí s diskusí o homosexualitě, která probíhá v evangelické církvi, a s větší uzavřeností katolíků (Procházka, Janík, Hromada 2003: 48).

6 Proměny postojů v prostoru

Tato práce se zaměřuje především na proměny postojů v evropském kontextu, nicméně ve světě existují různé kultury, které homosexualitu vnímají úplně jinak. Některé se k ní staví loajálně nebo ji dokonce berou jako součást sexuálního a náboženského života mužů, jiné ji naopak striktně odmítají a trestají nejružnějšími sankcemi, od zesměšnění až po trest smrti (Janošová 2000: 36).

Napříč kulturami se pojem homosexuální chování vztahuje k sexuálním aktivitám mezi jedinci stejného pohlaví, kdežto emoční stránka homosexuality je méně známá. V jiných kulturách světa lze pozorovat daleko větší škálu homosexuálního chování než v euroamerické kultuře, kde je homosexualita vnímána jako neměnná celoživotní orientace. Jinde se takové pojetí homosexuality vyskytuje zřídka, více se v této souvislosti hovoří o bisexualitě nebo o homosexuálním chování (Davis, Whitten 1987: 79-80).

Pozitivně je homosexualita vnímána například na Nové Guinei. V mnoha kmenech se zde objevují sexuální vztahy mezi muži a dospívajícími chlapci, které mají kulturní a náboženský význam a hrají důležitou roli v rodině a kmenové soudržnosti. Například kmen Sambijů, žijící na východě ostrova Nová Guinea, věří, že se chlapec může stát fyzicky mužem a posléze se rozmnožovat pouze tehdy, když přijme sperma dospělého muže. Dospělý tak přenese na mladého mužské kvality jako kuráž, sílu apod. Každý muž se chová homosexuálně po určitý čas a po zbytek života poté převážně heterosexuálně. Ale i mezi nimi existuje malá skupina mužů, kteří celý život preferují homosexuální aktivity (Mondimore 1996: 15-18).

V oblasti Indonésie bylo také zaznamenáno mnoho případů mužské homosexuality a dodnes se tam objevují sexuální vztahy mezi staršími a mladšími muži. Konkrétně v indonéské provincii jižní Sulawesi je velmi často provozován transvestitismus a tito lidé jsou vnímáni v náboženském systému jako duchovně silní jedinci. Na Filipínách sice

takoví jedinci nehrají důležitou roli v náboženském kontextu, ale nejsou zpravidla společensky stigmatizováni (Davis, Whitten 1987: 85).

I mezi severoamerickými Indiány se objevovali muži, kteří se oblékali do ženských šatů a mívali pohlavní styky s osobami svého biologického pohlaví. Lze je označit francouzským slovem „berdache“ stejně tak jako ženy, které se naopak stylizují do mužské role. Ve většině kmenů byli identifikováni jakožto třetí pohlaví, tedy ani žena ani muž. Tito jedinci nebyli pouze tolerováni, byli respektováni, v některých kmenech dokonce uctíváni (Mondimore 1996: 11-12) a plnili ve společnosti speciální roli, kterou žena ani muž splnit nemohli. Tyto tradice přežily až do současnosti, jelikož o nich informují i antropologové 19. a 20. století (Mondimore 1996: 14-15).

Avšak ne všechny indiánské kmeny se stavěly k homosexuálnímu chování jako severoameričtí Indiáni. Například v minulosti na území Mexika trestali Aztékové homosexuální projevy smrtí stejně jako cizoložství nebo incest (Mondimore 1996: 14). Homosexualita se netoleruje v současné době například u společenství Chukchi na Sibiři. Ačkoli je zde obecně zamítána, zákaz neplatí pro šamana, který má zvláštní postavení ve společnosti a díky tomu může udržovat vztahy i s muži (Janošová 2000: 36).

Závěr

V počáteční kapitole byla vysvětlena základní terminologie potřebná pro lepší orientaci v dalších částech práce. Nejprve byl vymezen pojem sexuální orientace a následně sexuální identita, která se sexuální orientací úzce souvisí, vychází z ní. V podkapitole Homosexuální orientace jsem uvedla obecné informace o homosexualitě a definovala termín coming out. Lidská sexualita není jednoduchým problémem, nejsnazší je proto znázornit sexuální prožívání a chování kontinuem. Následně jsem se věnovala příčinám homosexuality, přičemž lze říci, že za její příčinu je obecně v současnosti považována kombinace biologických a sociálních faktorů, a homosexuální orientaci u mužů a žen, která je společností vnímána v určité míře odlišně. V závěru kapitoly jsem se zaměřila na bisexuální orientaci. Bisexuální jedinci to nemají ve společnosti jednoduché, neboť nejsou zpravidla vnímáni jako skupina s vlastní identitou.

Cílem práce bylo především zmapování proměn vnímání homosexuality v evropském kontextu. V dalších dvou kapitolách jsem se věnovala problému homofobie a léčení homosexuality, poněvadž je zde patrné, jak v daných obdobích společnost na homosexualitu pohlížela. V době šíření viru HIV byla zvýšena vlna homofobie, poněvadž byl spojován převážně s homosexuálními praktikami. Na příkladu výzkumu homofobie v českých školách je vidět, že i v dnešní době se u nás homofobie projevuje a že je třeba jejím projevům předcházet. Pokusy o vyléčení homosexuality, které se v posledních dvou staletích uplatňovaly, byly neúspěšné a mnohdy vedly k tragickým koncům homosexuálů. Zároveň se ale ještě v současné době někteří křesťanští autoři domnívají, že je vyléčení homosexuality možné, a radí daným jedincům, jak na to. Přitom roku 1991 odstranila Světová zdravotnická organizace homosexualitu ze seznamu nemocí.

V další části práce jsem se zabývala evropskou historií homosexuality. Ačkoli bylo homosexuální chování v období antiky tolerováno, ba i oslavováno, na sklonku starověku došlo ke změnám, které zde přetrvaly velmi dlouho. Středověká společnost viděla homosexualitu jako hřích a zločin, v průběhu středověku byly proto postupně v evropských

státech nastoleny přísné tresty za homosexuální chování. Epocha novověku platí rovněž za nevstřícnou k takovým projevům, nicméně na jejím konci došlo k pozitivnímu posunu. Po francouzské revoluci byla homosexualita v některých státech dekriminalizována. Na českém území byl trest za homosexualitu snížen za Josefa II. z trestu smrti na vězení. Ačkoli byl v 19. století definován pojem homosexualita a homosexuál již nebyl nazýván heretikem, „sodomitou“, stále přinášela homosexuálům jejich orientace potíže v životě, o čemž svědčí životopisy některých osobností, jako např. Oscara Wilda. Ve 20. století výrazně zasáhly do pozvolného zlepšování postojů k homosexualitě nástup fašismu a druhá světová válka, během které bylo s homosexuálními jedinci velmi špatně zacházeno a mnoho jich zemřelo v koncentračních táborech.

Také jsem chtěla poukázat na fakt, že se vnímání homosexuality v Evropě v posledních letech mění k lepšímu. Ačkoli ještě krátce po válce bylo s homosexuály nepěkně zacházeno, posléze začal postupný proces dekriminalizace homosexuality. Vnímání homosexuality se konečně začalo měnit k lepšímu. V období po stonewallských bouřích v Americe (1969) vznikaly i v Evropě nejrůznější organizace hájící práva gayů a leseb. Na konci století začaly některé státy umožňovat uzavření registrovaného partnerství (prvním státem bylo Dánsko, 1989), na počátku 21. století posléze dokonce uzavření manželství (první zemí bylo Holandsko, 2001).

Evropa je obecně v současné době tolerantní, neplatí to však o všech zemích. Některé státy stále neumožňují homosexuálním párům uzavřít ani registrované partnerství, natož manželství. Někdy dochází i k homofobním útokům, ať už k slovním či fyzickým. Míru tolerance evropských zemí nám ukazuje kupříkladu právě fakt, co daná země gayům a lesbám umožňuje. V České republice mohou homosexuální páry uzavřít registrované partnerství, nicméně ne manželství. Mnohé evropské státy jsou na tom tedy lépe se zrovnoprávněním homosexuality s heterosexualitou, například sousední Německo. Naopak kupříkladu sousední Slovensko nemá ani zákon o registrovaném partnerství, tudíž zde homosexuální páry nemají žádnou možnost svůj vztah zpečetit.

Zaměřila jsem se taktéž na křesťanské postoje k homosexualitě. Ačkoli ji nejprve trestala pouze světská moc, v průběhu středověku se proti ní začala i církev příkře vymezovat. V Evropě v současné době není homosexualita trestná a obecně se ví, že není nemocí, avšak někteří křesťané zastávají stále opačná stanoviska. Homosexuální identitu odmítají, věří v její změnitelnost. Nicméně i v rámci křesťanské církve lze najít tolerantnější názory.

Tato práce, zaměřená převážně na evropské vnímání homosexuality, obsahuje na konci krátkou kapitulu o vnímání homosexuální orientace v prostoru. Díky této kapitole mohu zodpovědět otázku, zda je Evropa tolerantnější než zbytek světa. Evropa nevnímá homosexuální projevy nejtolerantněji, stále se někde na dané jedince pohlíží jako na „jiné“ v negativním smyslu. Ve světě ale existují etnika, pro která je takové chování nedílnou součástí života, často má například význam zasvěcení mladého chlapce do dospělosti. Homosexuální jedinci v některých kulturách hrají dokonce výjimečnou roli ve společnosti. Oproti tomu existují také civilizace, které i v dnešní době homosexualitu velmi přísně trestají.

Do dané problematiky jsem získala vhled díky české a zahraniční literatuře o tématu homosexuality a jejího vnímání. Pomocí výzkumné sondy jsem mohla nahlédnout do názorů třech osob různého věku, přičemž jedna informátorka zastává názory, které ovlivňuje především její náboženské vyznání. Ačkoli tato tři mínění není možné zobecnit a něco z nich vyvozovat, slouží jako názorné příklady.

Seznam použitých informačních zdrojů

- AARDWEG, G. J. M. van den. *Terapie homosexuality: rádce pro postižené a poradce*. Praha: Pro občanské sdružení Exodus vydalo Hnutí Pro život ČR, 2003. ISBN 80-239-1403-0.
- ALTENDORF, Marion. *Bisexualität: zweigeschlechtliches Begehren und zweigeteiltes Denken*. Pfaffenweiler: Centaurus, 1993. ISBN 3890857140.
- BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.
- BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ. *Třetí pohlaví?*. Praha: ScientiaMedica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.
- DAVIS, D. L. and R. G. WHITTEN. The Cross-Cultural Study of Human Sexuality. *Annual Review of Anthropology* [online]. 1987, vol. 16, p. 69-98 [cit. 2020-04-08]. Available at WWW:
https://www.jstor.org/stable/2155864?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents.
- *Europa.eu: Registrovaná partnerství* [online]. Poslední revize 25. 2. 2020 [cit. 2020-04-02]. Dostupné z WWW:
https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_cs.htm.
- FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1030-6.

- FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Ve Věrovanech: Jan Piszkiwicz, 2004. ISBN 80-86768-06-6.

- FANEL, Jiří. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000. ISBN 80-7272-010-4.

- FIALA, Jan. *Jsmef.cz: Manželství pro všechny v 16 zemích najednou* [online]. 18. 1. 2018 [cit. 2020-02-21]. Dostupné z WWW: https://www.jsmef.cz/latinska_amerika.

- FIALA, Jan. *Jsmef.cz: Registrované partnerství u nás uzavřelo přes 3000 párů* [online]. 10. 2. 2019 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z WWW: https://www.jsmef.cz/3000_registraci.

- FIEDLER, Peter. *Sexuelle Orientierung und sexuelle Abweichung: Heterosexualität - Homosexualität - Transgenderismus und Paraphilien - sexueller Missbrauch - sexuelle Gewalt*. Weinheim, Basel: Beltz Verlag, 2004. ISBN 978-3-621-27517-0.

- FOUCAULT, Michel. *Dějiny sexuality II: Užívání slastí*. Praha: Herrmann a synové, 2003. ISBN:80-239-1187-2.

- FOUCAULT, Michel. *Dějiny sexuality I: Vůle k vědě*. Praha: Herrmann a synové, 1999. ISBN:80-238-5090-3.

- FRIEDMAN, Richard C. *Männliche Homosexualität*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 1993. ISBN 3-540-56201-X.

- GIDDENS, Anthony. *Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0175-5.

- GIDDENS, Anthony, SUTTON, Philip W, ed. Sexualita a gender. In *Sociologie*. 2. vyd. Praha: Argo, 2013, s. 531-575. ISBN 978-80--257-0807-1.
- GOOSS, Ulrich. *Sexualwissenschaftliche Konzepte der Bisexualität von Männern*. Stuttgart: F. Enke, 1995. ISBN 3432268610.
- HEKMA, Gert. Sexual Cultures in Europe. In VEISPAK, Teet and Udo PARIKAS. *Sexual Minorities and Society: The Changing Attitudes toward Homosexuality in 20th Century Europe*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut, 1991. s. 29-36.
- HIML, Pavel. Proti přirozenosti. Stejnopohlavní vztahy v předmoderních dějinách českých zemí. In HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. s. 23-76. ISBN 978-80-257-0876-7.
- JAEGER, Hartmut und Joachim PLETSCHE (Hrsg.). *Homosexualität: Irrweg oder Alternative?*. Dillenburg: Christliche Verlagsgesellschaft, 2003. ISBN 3-89436-377-0.
- JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
- KAŇKA, Petr. *Abeceda homosexuality* [online]. Leden 2000 [cit. 2020-01-17]. Dostupné z WWW: http://www.004.cz/storage/abeceda_homosexuality.pdf.
- KLAPEER, Christine M. LGBTIQ-Rechte als Indikatoren von ‚Entwicklung‘? Postkolonial-queere Perspektiven auf entwicklungspolitische Debatten um sexuelle Menschenrechte. In LEICHT, Imke, Christine LÖW, Nadja MEISTERHANS und Katharina VOLK (ed.). *Feminis-tische Kritiken und Menschenrechte. Reflexionen auf ein produktives Spannungsver-hältnis* [online]. Opladen: Verlag Barbara

- Budrich, 2016, s. 95-112 [cit. 2020-02-16]. ISBN: 978-3-8474-0848-2. Dostupné z: https://books.google.de/books?hl=cs&lr=&id=iiNpDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA95&dq=entwicklung+der+abk%C3%BCrung+lgbt&ots=PRQC82mJka&sig=fVwnY1AJsmhGrNPEqeliy1koWg&redir_esc=y#v=onepage&q=entwicklung%20der%20abk%C3%BCrung%20lgbt&f=false.
- LAUDER, Silvie. *Respekt.cz: V zemích, kde uzákonili homosexuální sňatky, klesly sebevraždy teenagerů* [online]. 19. 7. 2017 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z WWW: <https://www.respekt.cz/spolecnost/v-zemich-kde-uzakonili-homosexualni-snatky-klesly-sebevrazdy-teenageru>.
 - LIM, Vivien K. G. Gender Differences and Attitudes Towards Homosexuality. *Journal of Homosexuality* [online]. 2002, vol. 43, no. 1, p. 85-97 [cit. 2019-11-12]. Available at WWW: https://www.researchgate.net/profile/Vivien_Lim2/publication/10957077_Gender_Differences_and_Attitudes_Towards_Homosexuality/links/56d8eafd08aebe4638b93adf.pdf.
 - MONDIMORE, Francis Mark. *A natural history of homosexuality*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, c1996. ISBN 0-8018-5440-7.
 - PECHOVÁ, Olga. Diskriminace na základě sexuální orientace. *E-psychologie* [online]. 2009, roč. 3, č. 3, s. 1-16 [cit. 2020-01-13]. Dostupné z WWW: <https://e-psycholog.eu/pdf/pechova.pdf>. ISSN 1802-8853.
 - PROCHÁZKA, Ivo, David JANÍK a Jiří HROMADA. *Společenská diskriminace lesbických žen, gay mužů a bisexuálů v ČR*. Praha: Gay iniciativa v České republice, 2003.
 - PROCHÁZKA, Ivo. Sexuální orientace. In WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010, s. 107-120. ISBN 978-80-247-2492-8.

- PROCHÁZKA, Jiří, ed. LGBT+. In SMETÁČKOVÁ, Irena, ed. *Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v České republice v roce 2015*. Praha: Česká ženská lobby, 2015. OSBN 978-80-260-9160-8.

- PUTNA, Martin C. *Homosexualita v dějinách české kultury*. 2. vyd. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2000-0.

- PUTNA, Martin C. *Křesťanství a homosexualita: pokusy o integraci*. Praha: Torst, 2012. ISBN 978-80-7215-434-0.

- SEIDL, Jan. Křížácké tažení, či ostrov relativního bezpečí? Perzekuce homosexuality v Protektorátu Čechy a Morava. In HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. s. 207-270. ISBN 978-80-257-0876-7.

- SHARMA, Swati. *Societal Attitude Towards Homosexuality* [online]. 20. 10. 2011 [cit. 2019-12-03]. Available at WWW: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2009523.

- SCHINDLER, Franz. Život homosexuálních mužů za socialismu. In HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. s. 271-386. ISBN 978-80-257-0876-7.

- SOKOLOVÁ, Věra. Otec, otec a dítě. Gay muži a rodičovství. In HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. s. 555-596. ISBN 978-80-257-0876-7.

- SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Vydavateľstvo Sloart, 1999. ISBN 80-7145-302-1.

- SPURNÝ, Martin. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019* [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 07. 06. 2019. [cit. 2020-02-24]. Dostupné z WWW: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf.

- STEHLÍKOVÁ, Džamila, Ivo PROCHÁZKA a Jiří HROMADA. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha: Orbis, 1995.

- STOTT, John R. W. *Homosexuální partnerství?*. Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-85495-90-2.

- TALANDOVÁ, Jaroslava (a Alžběta ALSTEROVÁ). *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*. Praha: L-klub Lambda, 1997.

- VACULÍK, Martin a Petra ČERVENKOVÁ. Formování postoje k homosexualitě. *Československá psychologie*. 2007, roč. 51, č. 1, s. 58-71. ISSN 0009-062X.

- WEEKS, Jeffrey. Historical Approaches to Homosexuality. In VEISPAK, Teet and Udo PARIKAS. *Sexual Minorities and Society: The Changing Attitudes toward Homosexuality in 20th Century Europe*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut, 1991. s. 7-15.

- WINTR, Jan. Homosexualita jako téma v české právní vědě 1989-2009. In HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. s. 453-

478. ISBN 978-80-257-0876-7.

- WOLFF, Charlotte. *Bisexualität*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 1981. ISBN 3-596-23822-6.
- ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM, 2003. ISBN 80-7204-264-5.

Zdroje analyzovaných materiálů

- Máte slovo s M. Jílkovou. Manželství gayů a leseb. In: *Česká televize* [online]. 29. 3. 2018 [cit. 2019-11-08]. Dostupné z WWW:
<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/218411030520011>.
- SEĎOVÁ, Stáňa. *Novinky.cz: Homosexualita je nemoc. I to říkají studentům někteří učitelé* [online]. 10. 2. 2016 [cit. 2020-01-07]. Dostupné z WWW:
<https://www.novinky.cz/domaci/394384-homosexualita-je-nemoc-i-to-rikaji-studentum-nekteri-ucitele.html>.

Seznam příloh

Příloha 1 – Rozhovor č. 1

Informátor: žena, 65 let, vdaná, 2 děti, důchodkyně, vyučená jako dámská krejčová, ateistka, žije v Praze (12. 8. 2018)

1. Kdy jste se poprvé setkala s gayem či lesbou? O jakou situaci šlo a jak jste na danou osobu pohlížela?

„Když mi bylo asi 25 let, byl s náma v práci mladý kluk, který byl hodně ženského typu. Zvláštně se vyjadřoval a choval, tak jsem si myslela, že nejspíš bude homosexuál. Pak jsem taky jednou v tu dobu viděla v okně namalovanýho kluka, přišlo mi to tenkrát hodně zvláštní, v té době se o ničem takovém nemluvalo.“

2. Přijde Vám, že je rozdíl mezi vnímáním homosexuality u žen a u mužů? Popřípadě jaký.

„Myslím, že se celkově lidi víc pohoršují nad chlapama. Líp se vnímá homosexualita u žen i proto, že si lidi myslí, že dvě ženy můžou líp vychovat děti, že to chlapi tak nedovedou. Mně to přijde teda oboje stejný.“

3. I v dnešní době se někdy vyskytují názory, že je homosexualita nemoc a že je léčitelná. Zastáváte takový názor? Víte o nějakém vyléčeném případě?

„Ne, to určitě není nemoc, nejde to vyléčit, je to vrozený. Asi se to snažili vyléčit křesťani dříve, ale myslím, že všechny pokusy byly neúspěšný.“

4. Jaký máte názor na bisexualitu neboli přitažlivost k oběma pohlavím? Myslíte si, že existuje, nebo že jde jen o pózu, zastíranou homosexualitu?

„Podle mě neexistuje, je to jen zastíraná homosexualita, když se někdo bojí odsouzení společností. To prostě není možný, aby někdo byl na obě pohlaví, to mi hlava nebere.“

5. Znáte nějaké homosexuálně orientované historické osobnosti, umělce apod., a současné celebrity? Myslíte, že jim to ztěžovalo společenský život a že je tomu tak i v současnosti?

„Tak o tohle jsem se teda nikdy nezajímala. Nějaké historické osobnosti...to asi nevím. Ale mohlo jim to určitě způsobit menší popularitu a složitosti v životě, mohlo jim i hrozit

vězení nebo jiný tresty, od křesťanů například. Ale z těch českých teda vím třeba o Musilovi nebo o Anetě Langerové. Musila jsem slyšela mluvit po revoluci v televizi o tom, jak to zjistil až na vojně, přitom měl už předtím manželku. Ta ho ale ve všem podporovala, tak by to mělo být. Těžší to asi mají, jak jsou veřejně známí. I normální gay se s tím pere, nejdřív to řeší v sobě, pak jak to říct rodičům, přátelům a do toho se ještě u slavných motá bulvár. Ale teďka mají podstatně lepší podmínky, za komunistů se ještě museli schovávat.“

6. Když jste zjistila o nějaké osobnosti, ať už historické (jako je např. spisovatel Oscar Wilde nebo malíř Leonardo da Vinci) nebo současné, že je homosexuální, změnila jste na ně pohled?

„To ne, nezměnila jsem pohled. Tak dřív se o tom vůbec nemluvalo, za komunistů se akorát myslím objevily drby, že ten zpěvák Kotvald je gay, ale bylo mi to fuk. Po revoluci toho bylo hodně, brala jsem to tak, nikoho jsem nepřestala mít ráda, protože se přiznal, to ne.“

7. Jak pohlížíte v současné době obecně na homosexualitu? Změnil se váš pohled v průběhu života (od doby, kdy jste se dověděla o existenci této orientace)?

„Trošku jo, nejdřív mi to přišlo trochu divný, ale bylo mi to jedno, netýkalo se mě to. Po 89. roce se to stalo běžnou věcí, když o tom všude psali a tak. Nepřijde mi to nějak nechutný, naopak je mi těch lidí fakt líto, mají to složitý v životě. Já si vždycky vzpomenu na svoje děti nebo vnoučata, kdyby takový byly, jak by to pro ně bylo těžký a že by potřebovaly pochopení, tak samozřejmě i všichni ostatní.“

8. Co si myslíte o tom, že se za to dnes lidé nestydí a dávají to najevo, např. formou průvodů?

„Nevadí mi to, dokonce jsem ráda, že se třeba ten průvod v Praze každoročně koná. Navíc tam můžou vyjádřit podporu i ostatní lidi, například moje vnučka, která je normálně na kluky, tam byla s kamarádama letos.“

9. Přijde Vám, že homosexualita je doménou dnešní doby, nebo že toho bylo stejně v minulosti a jen se o tom nemluvalo?

„To bylo stejný pořád, jen teďka je lepší doba, mluví a píše se o tom. Taky jsou tu lepší životní podmínky pro ty homosexuály, takže se nebojí a víc to ventilují.“

10. Co říkáte tedy na medializaci tohoto tématu? Myslíte si, že ovlivňuje medializace sexuální orientaci?

„Tak to si vůbec nemyslím. Když je někdo v hledání se nerozhodný, přikloní se nakonec k tomu, co cítí a ne k tomu, co vidí v televizi. Nemohl by prostě být s opačným pohlavím.“

11. Domníváte se, že sexuální orientace je vrozená a dědičná či ne? Proč?

„Myslím, že je to vrozený, o tom jestli i dědičný jsem moc nepřemýšlela. Ale myslím, že když lesba má dítě, tak to dítě není homosexuální, takže myslím, že dědičná není.“

12. Jste pro uzavírání manželství homosexuálními páry a pro adopce dětí? Dovedete si představit fungování homosexuální rodiny?

„Jo, jsem pro oboje. Ty gayové a lesby můžou dobře vychovat děti, někdy lépe než normální páry, který se hádaj, věnujou se víc práci než dětem. Navíc když jde o adopci, tak dětem musí být přece daleko líp, když mají svou rodinu, ať už je jakákoli, než když musí být v děčáku. Sice pak dítě vychovávají dvě osoby stejného pohlaví, ale jedna osoba je víc jemná, starostlivá, druhá naopak přísnější, důsledná, tak je tomu i u normálních párů. Někde přece je žena velitelka a muž měkkota. A pokud jde o ženský a mužský vzor, jsou tu babičky a dědečkové.“

13. Dochází podle Vás stále k diskriminaci ve školním a pracovním kolektivu? Setkala jste se tím? Mohou být příčinou šikany dítěte jeho homosexuální rodiče?

„Ve školách teda nevím, jak to je, ale v práci myslím, že dneska problémy nejsou. Každopádně jsem ale nikdy nepracovala s člověkem, který by pocházel z homosexuální rodiny.“

14. Víte, v čem spočívá rozdíl mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím?

„Bohužel nevím.“

Příloha 2 – Rozhovor č. 2

Informátor: žena, 20 let, svobodná, bezdětná, studentka VŠ ČZU, dokončené vzdělání maturita, věřící – křesťanka, přesněji evangelička (protestantská církev), žije v malém městě (23. 8. 2018)

1. Kdy ses poprvé setkala s gayem či lesbou? O jakou situaci šlo a jak jsi na danou osobu pohlížela?

„Měla jsem spolužáka gaye na gymplu. Hned od prváku jsem to nevěděla, nebavili jsme se ale nikdy nějak moc, pak když jsem to zjistila, zůstalo to stejné. Neodsuzuju ho za to, je to jeho věc, ale homosexualitu rozhodně nepodporuju. Jinak úplně poprvé, ne osobně, jsem o tom něco viděla v televizi, když mi bylo asi deset, nelíbilo se mi to.“

2. Přijde Ti, že je rozdíl mezi vnímáním homosexuality u žen a u mužů? Popřípadě jaký.

„Myslím, že obecně jsou podstatně hůř vnímáni homosexuální chlapi, protože to lidem přijde nechutné. Já na to koukám stejně u mužů jako u žen, pro mě ani jedno není v pořádku.“

3. I v dnešní době se někdy vyskytují názory, že je homosexualita nemoc a že je léčitelná. Zastáváš takový názor? Víš o nějakém vyléčeném případě?

„Ano, věřím, že je homosexualita léčitelná, nemyslím ale skrze psychologa nebo tak. Vím o případu, kdy byl kluk gay, uvěřil potom v Boha a změnil se, byl potom na ženy. Bůh mění srdce, a čím víc je člověk s Bohem, tím mu chce být podobnější, takže dokonalejší. Ten gay to pak prostě už nechtěl dělat, změnil se k obrazu božímu.“

4. Jaký máš názor na bisexualitu neboli přitažlivost k oběma pohlavím? Myslíš si, že existuje, nebo že jde jen o pózu, zastíranou homosexualitu?

„Věřím, že jsou lidi, kterým je jedno, s jakým pohlavím jsou, berou, co zrovna je, ale stejně jedno pohlaví preferujou víc a s tím pak taky skončí. Nemyslím si, že je to póza, ale třeba to může být taky mezistadium, když se ty lidi poznávají.“

5. Znáš nějaké homosexuálně orientované historické osobnosti, umělce apod., a současné celebrity? Myslíš, že jim to ztěžovalo společenský život a že je tomu tak i v současnosti?

„Učili jsme se o některých ve škole, třeba myslím Puškin byl gay. Měl to nějak složitý s vydáváním děl, byl uznáván až po smrti. Takže určitě mu to hrozně ztížilo život. I ve

filosofii jsme se taky bavili o některých, třeba o Sókratovi a Platónovi, že i spolu snad něco měli. Ze současnosti si vzpomenu asi akorát na toho Cinu, jak zpívá, nebo na Musila.“

6. Když jsi zjistila o nějaké osobnosti, ať už historické (jako je např. spisovatel Oscar Wilde nebo malíř Leonardo da Vinci) nebo současné, že je homosexuální, změnila jsi na ně pohled?

„Tak o historických osobnostech jsem to asi zjistila rovnou, v té škole třeba, tak jsem to tak brala. Ale jinak když to zjistím, tak mě to zklame no, pak to nějakou dobu trvá, než zase na tu osobu koukám jako dřív.“

7. Jak pohlížíš v současné době obecně na homosexualitu? Změnil se tvůj pohled v průběhu života (od doby, kdy ses dověděla o existenci této orientace)?

„Asi nezměnil, pořád si myslím to samý, nepřijde mi to prostě v pořádku.“

8. Co si myslíš o tom, že se za to dnes lidé nestydí a dávají to najevo, např. formou průvodů?

„Je to dnešní dobou, nic se neodsuzuje, nic není tabu. Vlastně nejsou hranice, a proto to dávají najevo, užívají si to. Nešla bych teda nikdy na ten průvod, bylo by mi to hodně nepříjemný, nepodporuju to. Ale když každý rok v Praze je ten Prague Pride, tak si říkám, že je to OK, vždyť je svoboda.“

9. Přijde Ti, že homosexualita je doménou dnešní doby, nebo že toho bylo stejně v minulosti a jen se o tom nemluvilo?

„Je toho dneska víc. Nemyslím jako o moc, dneska jsou daleko lepší podmínky, lidi se tím netají, tak se i zdá, že je toho o dost víc než v minulosti. Ty lidi v minulosti se ale cítili stejně, akorát to nedávali najevo kvůli režimu atd.“

10. Co říkáš na medializaci tohoto tématu? Myslíš si, že ovlivňuje medializace sexuální orientaci?

„No, to se mi nelíbí. Všude se to cpe, vlastně se to propaguje, ať to i lidi zkusí. Na mě osobně je toho, v televizi a tak, moc, příliš se o tom mluví. A pokud si někteří nejsou jistí, když to nezkusí, tak nevědí, co je pro ně, k tomu je můžou postrčit právě ty média. Přiznává si to díky médiím víc lidí.“

11. Domníváš se, že sexuální orientace je vrozená a dědičná či ne? Proč?

„Vrozený to určitě není, ovlivní to výchova a všechny možné další faktory kolem člověka. Například tomu mému spolužákovi pořád kluci říkali, že je buzna, a on k tomu pak dospěl, začal se tak cítit, ale nebýt ty šikany, nebylo by to tak. Taky když se někdo zklame v tom jednom pohlaví, tak může chtít zkusit něco nového. A třeba chlapeček, kterýho doma týrala matka, může být proto gay, že zanevře úplně na ženy. Právě proto si taky myslím, že to nejvíc ovlivňuje to okolí, přístup lidí, kdyby byla dobrá matka, nebyl by gay. A dědičný taky ne, ale postoj lesbický matky může dítě převzít.“

12. Jsi pro uzavírání manželství homosexuálními páry a pro adopce dětí? Dovedeš si představit fungování homosexuální rodiny?

„Vím, že se o tom v dnešní době hodně mluví, ale nechápu proč. Prostě rodina má být otec, matka a dítě. Rodiče v sobě mají rozdílné části, který předají dítěti, ale u homosexuálního páru tomu tak není. Nepředají, co by měli, dítěti by chyběl ženský nebo mužský pohled. Ucelená rodina má vypadat tak, jak to bylo stvořeno. Pro adopci bych byla jen v souvislosti s těmi nešťastnými páry, co dítě chtějí, ale kvůli dítěti ne, nemyslím si, že by to bylo pro něj dobře.“

13. Dochází podle Tebe stále k diskriminaci ve školním a pracovním kolektivu? Setkala ses s tím? Mohou být příčinou šikany dítěte jeho homosexuální rodiče?

„Předsudky jsou tu pořád. Vždycky se najde někdo, ať už ve škole nebo v práci, kdo se do gayů nebo leseb strefuje. Je to člověk od člověka, když je někdo zařeklý, je proti, tak jim to dá sežrat a je jedno v jakém věku je ten člověk. I do budoucna to tak vždycky bude, lidi ubližují. A určitě si myslím, že děti z duhových rodin jsou náchylnější k šikaně.“

14. Víš, v čem spočívá rozdíl mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím?

„O tom jsem nikdy nepřemýšlela, ale přišlo mi to stejné. Jen manželství že je pro heteropáry a registrovaný pro homosexuály.“

15. Jak tvůj postoj ovlivňuje fakt, že jsi věřící?

„Hodně ovlivňuje. Ateistům je to jedno, nevidí důvod, proč to nedělat. Věřící to mají jinak. Pokud někdo má vztah s Bohem, nemůže být gay, protože ví, že to není správné, že to není

boží plán. Není to ale tak, že to vůbec nemůže, někdo je normálně gay, ale hrozně s tím bojuje, ví, že je to špatně a že to musí změnit. Většina křesťanů má stejný nebo ještě přísnější názor, já to zas tak moc neřeším, jsem flegmatik, ale někteří, co znám, to řeší a odsuzují daleko víc.“

Příloha 3 – Rozhovor č. 3

Informátor: muž, 41 let, ženatý, 2 děti, obchodní náměstek, dosažený titul inženýr, ateista, žije v Praze, pochází z vesnice (6. 10. 2018)

1. Kdy jste se poprvé setkal s gayem či lesbou? O jakou situaci šlo a jak jste na danou osobu pohlížel?

„Osobně jsem se s tím setkal až po revoluci, když se o tom začalo mluvit víc. Dověděl jsem se zpětně něco o pár lidech ze školy a tak nějak jsem to bral. Pocházím z venkova a tam o tom dřív nebylo vůbec žádné povědomí. Jinak nejdřív jsem o tom četl někde v časopise nebo slyšel v televizi.“

2. Přijde Vám, že je rozdíl mezi vnímáním homosexuality u žen a u mužů? Popřípadě jaký.

„Jo, přijde mi to rozdílný. Já jakožto muž vnímám o dost líp homosexualitu u žen, myslím, že to tak má každý muž a ženy to mají naopak, vidí líp tu mužskou homosexualitu.“

3. I v dnešní době se někdy vyskytují názory, že je homosexualita nemoc a že je léčitelná. Zastáváte takový názor? Víte o nějakém vyléčeném případě?

„Určitě ne, není to nemoc, to už se snad dneska všeobecně ví. Nejde to vyléčit. Možná někteří ze starší generace si to ještě myslí, ale spíš bych řekl, že jen výjimky, které to nechtějí pochopit.“

4. Jaký máte názor na bisexualitu neboli přitažlivost k oběma pohlavím? Myslíte si, že existuje, nebo že jde jen o pózu, zastíranou homosexualitu?

„Řekl bych, že bisexualita existuje. Jsou lidi, kterým je jedno, s jakým pohlavím jdou. Nejdůležitější je pro ně ukojení touhy a už je jedno, jestli s ženou nebo s mužem.“

5. Znáte nějaké homosexuálně orientované historické osobnosti, umělce apod., a současné celebrity? Myslíte, že jim to ztěžovalo společenský život a že je tomu tak i v současnosti?

„Tak z historických mě asi nikdo nenapadne, ale jinak vím o nějakém fotografovi slavným, teď si nevzpomenu na jméno. Pak myslím, že gay je Štefan Margita nebo Voříšek z Novy. Dřív jim to určitě ztěžovalo život, ale dneska myslím, že ne. Dneska právě se k tomu už nebojí přiznat veřejně, vědí, že společnost je kvůli orientaci nezavrhne.“

6. Když jste zjistil o nějaké osobnosti, ať už historické (jako je např. spisovatel Oscar Wilde nebo malíř Leonardo da Vinci) nebo současné, že je homosexuální, změnil jste na ně pohled?

„Ne, nezměnil, je mi to celkem jedno. Jako někdy mě to dost u někoho překvapilo, ale pak jsem si na ten fakt zvykl a je mi to teď fuk. A to myslím i co se týče mých známých.“

7. Jak pohlížíte v současné době obecně na homosexualitu? Změnil se váš pohled v průběhu života (od doby, kdy jste se dověděl o existenci této orientace)?

„Teďka na to pohlížím určitě líp než dřív, když o tom bylo tak málo informací, bylo to něco neznámého. Díky médiím se to stalo běžnější záležitostí, stejně tak pro mě, a proto jsem názor změnil k lepšímu. V současné době si myslím, že bratranec mojí ženy je gay. Neměl žádnou ženu, pokud vím, doma má všechno tak nazdobený, má spoustu kamarádek, to mi přijde podezřelý. Ale to je jen moje domněnka zatím a pořád na něj koukám stejně, neměním kvůli něčemu takovému názor. U mých kluků by mi to bylo nepříjemný, byl bych radši, kdyby to byla klasika, ale nedalo by se nic dělat, no. Pořád bych měl svoje děti stejně rád.“

8. Co si myslíte o tom, že se za to dnes lidé nestydí a dávají to najevo, např. formou průvodů?

„To je podle mě v pořádku. Tak prostě nějak musí dát najevo, že mají pořád menší práva, a proto se konají různé akce, který dostávají tuhle problematiku ještě víc do podvědomí lidí. Má to lidi teda svým způsobem upozornit na současný poměry gayů a leseb u nás. I průvody mi přijdou OK.“

9. Přijde Vám, že homosexualita je doménou dnešní doby, nebo že toho bylo stejně v minulosti a jen se o tom nemluvalo?

„V současnosti je toho víc, hlavně, protože je větší svoboda, lidi se nebojí říct svůj názor, platí to i v oblasti sexuality. A dřív si to někdo nepřiznával například, protože k tomu měl málo informací, nikde si o tom nemohl nic přečíst a podobně, kdežto dneska tomu napomáhají média. Díky téhle osvětě si to přiznává víc lidí.“

10. Co říkáte tedy na medializaci tohoto tématu? Myslíte si, že ovlivňuje medializace sexuální orientaci?

„Podle mě je to právě v pořádku, že se o tom víc píše, víc se to objevuje v televizi, takže si homosexuálové nepřipadají jako mimozemšťani. Ale orientaci jako takovou to neovlivňuje, jen to, jestli si to daná osoba přizná, můžou ovlivnit média. Někoho média k tomu přivedou, začne experimentovat, ale měl to vždycky vlastně v sobě. Někdo to dřív maskoval manželstvím, když byla nepříznivá doba, což dneska není zapotřebí. Ale i dnes si to někdo může uvědomit pozdě, až když někoho potká.“

11. Domníváte se, že sexuální orientace je vrozená a dědičná či ne? Proč?

„Spíš si myslím, že je nedědičná. Nicméně všechno může být nějak dědičné, když je to v genech, tak to může mít nějaký vliv. Ale nezajímá jsem se o to nikdy.“

12. Jste pro uzavírání manželství homosexuálními páry a pro adopce dětí? Dovedete si představit fungování homosexuální rodiny?

„Jojo, jsem pro, ale na druhou stranu nevidím důvod proč, když mají registrovaný partnerství. U tý adopce mám teda hodně smíšený pocity. Věřím, že spousta homosexuálních párů by byly lepší rodiče než heterosexuálové a je to určitě lepší varianta než dětský domov. Ale taky je tu pohled společnosti na takový rodiny. Společnost to nezná, zatím na to není připravená, ještě to bude trvat, než to lidi přijmou.“

13. Dochází podle Vás stále k diskriminaci ve školním a pracovním kolektivu? Setkal jste se tím? Mohou být příčinou šikany dítěte jeho homosexuální rodiče?

„Diskriminace se objevuje vždycky někde, ve škole i v práci. Myslím, i co se týče Romů, cizinců atd. S homosexualitou je to dnes už samozřejmě lepší, když je o tom větší povědomí. Někde jsou i na vedoucích pozicích gayové a nikomu to nevadí.“

14. Víte, v čem spočívá rozdíl mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím?

„To nevím, myslel jsem si, že registrovaný partnerství je pro homosexuální páry alternativou k manželství.“